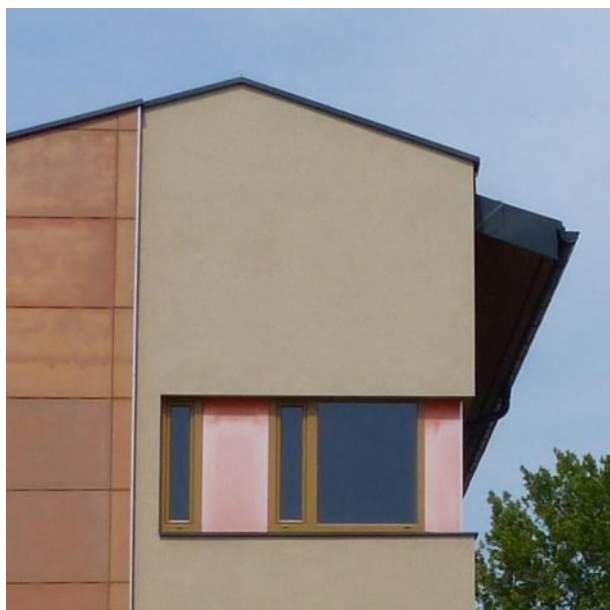

BÉKÉS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS
2. BÉKÉS BEMUTATÁSA
3. ÖRÖKSÉGÜNK
 - Műemlékek
 - Világörökség
 - Helyi védett épületek, építmények
 - Helyi védett településszerkezet
 - A környezeti örökség nem védett elemei
4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK
 - Történeti beépítésű területek
 - Mezővárosi területek
 - Alacsony intenzitású beépítések
 - Lakótelepek
 - Technológiai területek
 - Városkapuk
 - „Egyéb” területek
5. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ
 - Rajzos „sillabusz”
 - Részletek
 - Tető
 - Tagozatok, épületornamentika
 - Ablakok
 - Bejáratok
 - Kapuk
 - Árnyékolás
 - Napelemek, napkollektorok
 - Kerítések
 - Téglaburkolatok
 - Lábazatok
6. JÓ PÉLDÁK
7. UTCÁK, TEREK
 - Növényzet
8. HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

BEVEZETÉS

Az építés és ellentétpárja a bontás - hivatalosan: az építéskivitelezési tevékenység - sohasem magánügy, annak az esetek túlnyomó részében valamilyen kihatása van a település összességére. A város megszokott, egyéni arculata a közösség helyi identitásának alappillére, a jól ismert utcák, terek, helyszínek és részletek sokszor feltűnnek álmainkban, emlékezetünk, s így önazonosságunk fontos részei. Egyáltalán nem mindegy tehát, hogy ebből mit őrzünk meg, s adunk tovább a következő generációknak, mint ahogy az sem, mit teszünk hozzá a kapott örökséghez. Minden apró részletnek jelentősége lehet a "nagy egész" szempontjából, s ez komoly felelősséget ró az építés szereplőire, mert bár "az én házam, az én váram", de ez a "vár" mindennekelőtt a települési szövet alapsejtje is. A település, s így a települési arculat ügye pedig elsősorban a helyi közösség ügye, amelynek jogos igénye, hogy közös örökségével, a település arculatával, annak formálásával kapcsolatos elvárásait megfogalmazza egyes tagjai, a mindenkori építetők felé.

A Településképi Arculati Kézikönyv elsődleges feladata, hogy ezen elvárásokat rendszerezett, közérthető formában közvetítse használói számára. Cél, hogy a helyi környezetformálási hagyományok pozitív példáin keresztül ösztönözzön a tradíciók folytatására, megismerésére, de akár meghaladására is. Békés környezeti örökségének, település- és építéstörténetének bemutatásán, tanulságainak számbavételén keresztül jut el a környezetalakítással kapcsolatos elvárások, egyfajta építési "illemkódex" megfogalmazásáig. A történeti példák felvillantása a tendenciák megragadását, a még jelen lévő hagyományok érzékeltetését szolgálja, a Kézikönyv az értékek teljeskörű lajstromba vételére nem vállalkozhat. Viszont jellegénél fogva olyan számvetés, amely pillanatképet ad, hol tart a város építésze 2017-ben és rávilágít, melyek a továbblépés lehetőségei, sürgető feladatai.

A Kézikönyv nem direktíva, sokkal inkább segítség kíván lenni, a benne foglalt rajzos útmutató ajánlásaival demonstrálva a települési hagyományokba illeszkedő építés egy-egy lehetséges módját. Az itt szereplő ajánlások ezért nem kötelező érvényűek, ahogy egy "illemkódex" megsértésének sem jogi következményei vannak.

Reményeink szerint Kézikönyvünk nem egy mereven lezárt, egyszeri vállalkozás, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés. Ahogy a település története is továbbírásra vár, úgy jelen oldalak is egy, az utódok által folytatható, de akár át is írható folyamatos krónika első lapjai csupán. Ezért, ha újabb arra érdemes alkotás születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön majd a Kézikönyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá úgy építtetője, mint tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

BÉKÉS BEMUTATÁSA

Békés, a megye névadó egykori központja, a sokat próbált, soknemzetiségű Körös-völgyi táj mindvégig magyarnak megmaradt „klasszikus” alföldi mezővárosa. Városrészeinek többsége – ezen a vidéken egyedülálló módon – még a későközépkorból veszi elnevezését, ami arra utal, hogy a település lakossága kisebb-nagyobb megszakításokkal, de kitartott lakóhelye mellett a legnehezebb időkben is. Békés klasszicizáló, eklektikus és szecessziós eredetű kereskedő- és paraszt-polgári házai felett a református templom barokkos tornya - mint az ősi hitükre büszke protestáns polgárok öntudatának kifejeződése – trónol, uralva a tájképet, ahogy az a magyar Alföld mezővárosaiban lenni szokott.

A ránk maradt jellegzetes, egyedi településképi arculat a város múltjának tükröi, sikerek és kudarcok emlékeztetője. Békés az Árpád-kor elején még máig ható országos események egyik központjaként tűnik fel. A németbarát Péter király és a szabad tömegekre kényszerített keresztény vallás ellen lázadók vezérének, - a jellemző módon nomád nevet viselő – Vatanak székhelye a békési földvár. A település krónikája aztán, nevéhez méltón: elcsendesedik, felvéve a mezővárosok jellegzetes történeti fejlődésének vonalát, hogy a XIX-XX. század fordulójának már egészen más körülményei között a városi lét is szünetelni kezdjen falai között egy időre, s Békés meglegedjen a községi státusszal.

A történetírók jelentős részének feltételezése szerint Vata törzsi-nemzetségi vezető volt, a békési vár tehát honfoglaló törzs vagy nemzetség központja lehetett. Biztosra vehető, hogy a XIII. század elején már a királyi vármegye és főesperesség székhelye, vásáros hely. Az addigra korszerűtlen ispánsági földvárak jelentős részét az 1241-42-es Tatárjárás elsöpörte, így történhetett ez Békés esetében is. A vár nem épült újjá – pillanatnyilag helye is ismeretlen –, a település jelentősége ezzel lehanyatlott, földesúri birtokba került. A XV. században már Maróthy János hatalmas gyulai uradalmának egyik alközpontja, újra jelentősebb hely, mezőváros, benne a birtokos kastélyával, megerődített birtokközpontjával.

A török uralom 1566-ban Gyula elfoglalásával vette kezdetét, Békés ún. „khász”, azaz a szultán birtokát képező város lett. Ez a hódoltságon belüli viszonylag kedvező jogállás elindította Békést a jellegzetes nagyhatárú alföldi mezővárosok sajátos fejlődési útján. A város magába olvasztotta a környező elpusztult falvak területét, a pusztákon virágzott a nagyállattartás, ami biztosította a település fejlődését a megváltozott körülmények közepette. A törökök palánkvárat építettek az egykori Maróthy-kastély köré, amely a várossal együtt elpusztult a Tizenötéves háború harci cselekményei, a krími tatárok pusztításai közepette. Békés a hódoltság évei alatt kisebb-nagyobb megszakításokkal lakott maradt, a cezúrák ellenére a települési kontinuitás valószínűleg fennállt.

A Bécsi udvar hatalmas tartozásai fejében 1720-ban szinte teljes Békés megyét, közte Békést is Harruckern János hadiszállítónak adományozta, így a település újra a gyulai uradalom részévé vált. A honosított osztrák Harruckern báró jó földesúrnak bizonyult, aki sokat tett az elpusztított, elnéptelenedett békési táj újraélesztéséért. A birtokszerző fiával Ferencsel fiágon kihalt a Harruckern familia a hatalmas uradalom leányágon öröklődött tovább, 1798-ban a Wenckheim család bárói ága kapta meg. Az alakuló megyegyűlést 1715-ben a városban tartották, amely a Rákóczi-szabadságharc után hamar növekedésnek indult, az 1738-as pusztító pestisjárvány 1185 békésit ragadott el. Utóbbi szomorú adat arra is utal, hogy a város lélekszáma ekkor már több ezer főre rúgott, a XVIII. század végére pedig elérhette a 10.000 főt. A többi alföldi mezővároshoz hasonlóan a fejlődés záloga annak relatív szabadsága, földesúri befolyástól való viszonylagos függetlensége volt. A mezővárosi jogállás, szemben a hagyományos jobbágysággal, önállóságra készítette a települések társadalmát, ezzel sajátos kohéziót, egyedi szemléletmódot plántálva annak lakosságába. A jellegzetesen alföldi, jellegzetesen magyar fejlődési út az agrártermelés bázisán hozott létre városias településeket, noha a „klasszikus” földrajztudomány az ipari termelést tekinti a városiasodás hagyományos alapjának. A XVIII. század végén kibontakozó agrárkonjunktúra hatására az állattartás visszaszorult, a határ arra alkalmas részeit művelés alá vonták. Mivel a növénytermesztés a gazda intenzív jelenlétét igényelte, a várostól akár félnapi járóföldre eső birtokokon megjelentek az első szállások, megindult a határ vizektől kevésbé járt felének tanyásodása.

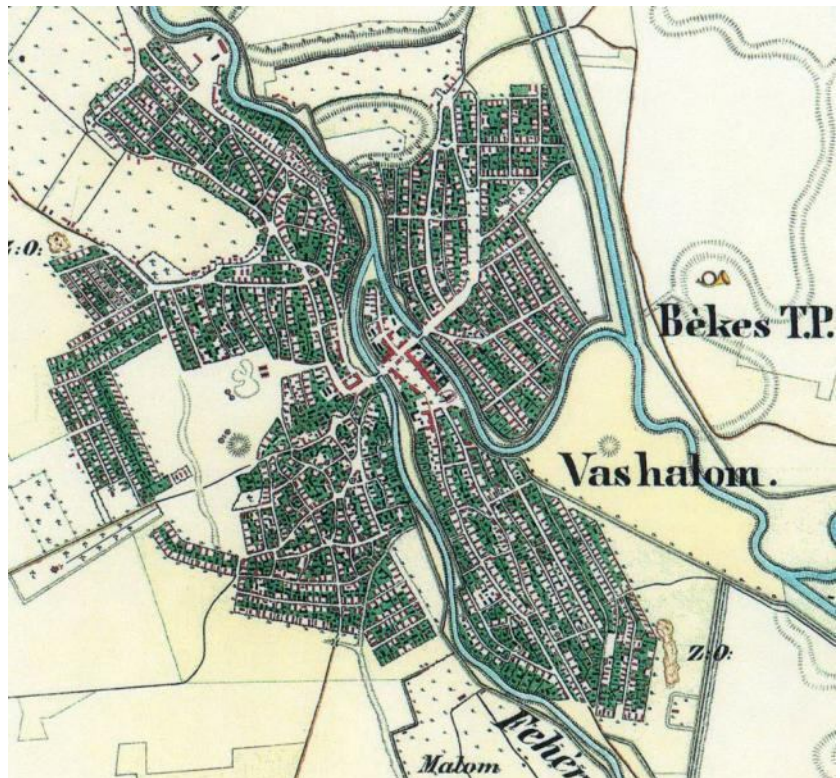
A XIX. század utolsó harmadában forradalmi változások álltak be az ország közlekedési hálózatában, mely folyamatok egyértelmű vesztesének tekinthető Békés. A nagytömegű áru fuvarozásában addig meghatározó vízi szállítást helyébe a vasút lépett. A várost azonban elkerülték a jelentős vasútvonalak, csak egy jelentéktelen szárnyvonalat kapott 1882-ben, s ezzel közlekedésföldrajzi árnyékba került a rohamosan fejlődő vasúti csomópont, Békéscsaba mellett. Mindez a mai napig erősen kihat a település prosperitására, noha mára a vasút primátusa a múlté. A település gazdaságában a XX. század közepéig az agráriumé a főszerep, komolyabb ipari üzemek csak az 1960-as évektől jelennek meg. Ebben az időszakban jelentős erőfeszítések történnek Békés városi arculatának fejlesztésére, még ha a korszak döntéshozói szemében a „város” fogalma kissé sematikus módon, ipari technológiával létesült épületek

Békés a Fehér- és Fekete-Körös összefolyása felett lévő kettős átkelőhelynél alakult ki, így településszerkezetét elsődlegesen a folyók medre és az átkelésnél összefutó országutak vonala határozta meg. Bár a Körösök a XIX. századi szabályozások óta a belterülettől távolabb folynak, egykori jelentőségük máig érzékelhető, úgy is, mint a Fehér-Körös holtágaként a várost észak-déli irányban átszelő Élővíz-csatorna szerkezetét máig determináló szalagja, és úgy is, mint a Fekete-Körös helyén húzódó mélyfekvésű, vizenyős területsáv, melyhez hajlásával az utcahálózat, telekstruktúra igazodik. A korai település észak-déli irányban hosszan elnyúlva terült el a Fehér-Körös partvonalát követve, egyértelműen mutatva, hogy a város életében milyen fontos szerepet töltöttek be a vizek. A házak a meder feletti ármentes hátságot ülték meg, utcáik a magaslat hajlatát követve vezettek.

forrás: <http://mapire.eu/hu/map/secondsurvey>

Az átkelőhelynél öt fontosabb irányból futottak össze az utak: Vésztő (Tarhos), Mezőberény, Szarvas (Murony), Békéscsaba és Gyula felől. A szarvasi út a folyóra merőlegesen ért az átkeléshez, míg a többiek enyhe inflexióval simultak a partvonalhoz. A fő szerkezeti elemeknek ez a topográfiai adottságokhoz idomuló íve adja a településszerkezet jellegzetes sodrását. Békés észak-déli tengelye az Élővíz-csatorna, amelyet mind a jobb-, mind a balparton hosszanti irányú úthálózati tengelyek kísérek a Széchenyi tér magasságában érve el a medret, így Ibrányban a Bocskai-Csíkos utca vonala, Újvárosban a Csabai út, a központban pedig a Petőfi utca. Ezekre merőleges a keletről nyugatra, Bánhidától Hatházig futó Fülöp utca – Rákóczi utca, az Élővíz csatorna túlsópartján folytatódva: Ady utca - Szarvasi út keresztirányú szerkezeti vonal. A fenti fontosabb tengelyek mind a városban összefutó országutak belterületi szakaszai egyben.

A hosszanti és keresztirányú, településszerkezetet szervező tengelyek a hídnál metszik egymást, ezzel a központba fókuszálva az utcahálózatot, erősen centrális struktúrát hozva létre. A hálózat centralizáló hatását az egyes, középkor óta adatható városrészek eltérő, egyedi szerkezeti, hangulati sajátosságaikkal ellensúlyozzák. Az észak-déli irányban elnyúló belterület a XIX. században már kelet és nyugat felé fejlődött elsősorban, miáltal arányos településstruktúra jött létre. A lakóterületek ezt követő bővítései a meglévőkhöz csatlakozva koncentrikus jelleggel történtek, fenntartva a szerkezeti egyensúlyt.

Békés jellemző vonása, hogy a belterülethez délen is, északon is jelentős méretű zártkertek csatlakoznak, az egykori szőlőskertek helyén. Délen a békéscsabai út és az Élővíz-csatorna között van Malomasszonykert, északon Jégveremkert, Nagykert és Szécsenykert.

A XX. század és a jelenkor ipari, gazdasági területei, egyes kihelyezett funkciókkal vegyesen a lakóterületektől elkülönülten, a belterület dél-nyugati részéhez csatlakozva települtek a vasútvonal és a békéscsabai út között húzódó félkörben, illetve a fontosabb utak bevezető szakaszait kísérő városkapokban, mára kissé széthúzva a településszerkezetet.

A város határa két, jellegében, tájhasználatában elkülönülő területre osztható. A Körös jobbpartján, az egykori nagybirtok területén majorságok, mezőgazdasági nagyüzemek jellemzők. A folyó balpartján ezzel szemben a külterület erősen tanyásodott, a tanyák legtöbbje a Békés megyében általános települési módnak megfelelően sortanya, azaz a dűlőutak mentén, azokra felfűzve épült.

ÖRÖKSÉGÜNK

A környezeti örökség bemutatása rendkívül fontos az Arculati Kézikönyv deklarált célkitűzéseinek elérése szempontjából. A város topográfia adottságaiból, történeti-társadalmi fejlődéséből következő sajátosságok, a Békésre jellemző egyedi jegyek, hangulati tényezők, a múlt és a jövő "genetikai kódjainak" megismerése és megértése nélkül nem lehetséges meghatározni azokat az elvárásokat, melyek teljesülésétől a környezetbe, hagyományokba illeszkedő építés megvalósulását várjuk. Ki kell jelölni a fenti értékeket hordozó azon építészeti, településképi elemek körét is, legyen az településszerkezeti sajátosság (utcavezetés, teresedés, utcakép, stb.), vagy építészeti elem (épületek, háztípusok, jellegzetes építőanyagok, kerítések, kapuk, szobrok, kutak, stb.), amelyek fenntartása, átörökítése – azaz: védelem alá helyezése - okvetlen szükséges a város önazonosságának fennmaradásához. Mindezen túl a fejezet szeretne mozgósító, szemléletformáló jellegű is lenni, hogy a védett, valamint a nem védett, de értéket hordozó örökségi elemek megmaradásának jelentősége tudatosuljon a lakosságban, építetőkben és Békés lakói megismerjék és elismerjék értéknek építészeti múltjuk fennálló emlékeit.

Az utóbbi évtizedekben a túlságosan is magabiztos, mennyiségi szemlélettől terhelt fejlesztés módszertanát világszerte a "fenntartható fejlődés" kérdéseinek hangsúlyozása váltotta fel. A nagy ívű elméletek sokszor megfoghatatlan, absztrakt víziói helyett a társadalom a "mindennapok apró szépségeinek" kézzel fogható valóságát választotta. A civil szféra identitás-keresésének legelső, markánsan artikulálódó szintje a település. Ebben a szellemi közegben alapvető fontosságú a helyi értékek, erőforrások feltárása, kiaknázása. Egy-egy település épületekben megőrződött múltja, a felhalmozódott környezeti értékek mind-mind ilyen erőforrás még akkor is, ha hatásai csak közvetett módon érzékelhetők. Egyre nyilvánvalóbb: az elmúlt korok értékeinek megőrzése, illetve feltárása, az építészeti folyamatosság fenntartása az egyik leghatásosabb eszköz egy település arculatának – divatos, mai szóval: imázsának – kialakítására. A múlt alkotásai időhöz és helyhez kötik a ma építészeti produktumait is. A genius loci hordozói, eltűnésükkkel olyan érték megy veszendőbe, melynek pótlása semmilyen archaizálással, hamisítással nem lehetséges, egészen addig, míg az "új"-ból "régi" nem lesz.

Egy település épületekben, építményekben fennmaradt múltjának reprezentálására az országos, vagy helyi védettségű emlékek hivatottak elsősorban. Békés épített öröksége azonban annyira gazdag, a város olyan nagy területein meghatározó, hogy abból csak a védelem alá vontak bemutatása torzképet eredményezne, már csak azért is, mert ezek állományában egyes, a város építészetében meghatározó korszakok értékei (1930-40-es évek, II. világháborút követő időszakok) alig, vagy egyáltalán nincsenek képviselve. Az alábbi fejezet ezért időrendben haladva mutatja be Békés környezeti örökségét, tekintet nélkül annak védettségre vagy „védtelenségre”.

A település igazgatási területén jelenleg nem találunk a XVIII. századnál korábban létesült fennálló építményt. A település legidősebb álló épületei a templomok. Békésen három XVIII. századi barokk eredetű templom van, melyek párnatagos toronysisakjukkal a városkép meghatározói. A katolikus, református és az ortodox templom a hazánkban megszokott homlokzati középtornyos épülettípus képviselői.

A református istenháza jellegzetessége a Dél-alföldi mezővárosokban gyakori körüljáró erkély a tornyon. Az utóbbi épület homlokzati architektúráját túlnyomórészt klasszicista építészeti elemek, mindenekelőtt a négyoszlopos bejáratú portikusz határozzák meg. A templom közelében – a Fekete-Körös vize felett – állt a középkori Békés plébániatemploma.

A Harruckern család magvaszakadtával a Weinckheim familia lett Békés legfőbb birtokosa. A Wenckheim birtok intézőjének egykori lakása a Széchenyi téren álló jellegzetes későbarokk-copf stílusú épület. Az épület tagozatai erősen emlékeztetnek a gyulai kastély homlokzatán megfigyelhető szintén copf díszítőelemekre.

Jellemző, hogy a központ fontosabb épületei általában az utcavonallal párhuzamosan épültek, hiszen telkük utcafrontja jóval szélesebb volt, mint a jobbágyportáké.

A Reformkor protestáns mezővárosainak építészeti stílusa a klasszicizmus volt, amely formáinak nyugodtságával, szerkezeteinek racionalitásával tökéletes összhangban volt a fokozatosan polgárosodó társadalom sajátos világnézetével. A korszak mesterei néhány ókori ihletésű építészeti elem használatával és a klasszikus arányok szigorú megtartásával tekintélyt parancsoló, mégis derűs épületet tudtak emelni.

A XIX-XX. század fordulójáig a lakosság túlnyomó része hagyományos, egytraktusos szoba-konyha-kamra elrendezésű, háromosztatú parasztházakban élt. Ezek szinte kivétel nélkül földfalazatúak voltak. A főhomlokzatot legtöbbször két, jelentősebb épület esetén három ablak tagolta, az oromzat kialakítása változó volt, de kontyolt tetővel ritkán fordul elő. Békésen leggyakoribb az ún. lopott tornác. A sajátos Békés megyei építészeti tradíciót megtestesítő előtornácos, podsztyenás házaknak is gyönyörű helyi példáival találkozhatunk. A klasszicizmus hatása mutatkozik meg egyes házak erőteljes falazott tornácoszlopain, pilaszterein, míg a barokk befolyását a hullámos lezárású oromzatok jelzik. A telek utcai frontjának kerítésében alakították ki a porta nagykapuját a fogatok számára. A lakóház folytatásában épültek az istállók és gazdasági épületek. Egyes esetekben ezek a lakóépülettől külön egységben is állhattak.

A legkorábbi épülettípusokra még a népi (divatosabb kifejezéssel: vernakuláris) építészet rendkívül kiértelt arányrendszere jellemző. Díszítésük mértéktartó, főleg a nyíláskeretekre, fontosabb tagozatokra és az oromzat deszkázatának, a faserkezeteknek fűrészelt díszítésére korlátozódik. A legtöbb esetben azonban a szerkezet és funkció tökéletes összhangja adja az esztétikai hatás döntő részét.

A földesúri befolyás megszűntével az 1850-es évektől minőségi változás történt a széles néprétegek lakáskultúrájában. A kibontakozó kisipar korszerűbb szerkezeteket honosított meg, kialakult a helyi építőipar, természetesen szintén kisipari keretek között. Noha nyilvánvaló, hogy egyes, „ügyeskező” ezermesterek már korábban is szakosodtak kőműves- és általában építőipari munkákra, de alapvetően másodlagos tevékenységként segítettek be egy-egy házépítő kalákába, a kivitelezés döntően házilag volt, megfelelően a háztartások önellátó jellegének. Az 1800-as évek utolsó felének paraszti mesterei már főtevékenységként, szakmaszerűen foglalkoztak az építkezésekkel, még akkor is, ha emellett földet műveltek. Hatványozottan igaz ez a szakirányú tanulmányokat is folytatott pallérokra, építőmesterekre. Mindez a lakóházak, az alkalmazott szerkezetek korszerűsödését hozta magával, annak ellenére, hogy az épülettípusok jó része alapvetően változatlan maradt, túlnyomórészt a háromosztatú parasztházak változatai épültek. A polgári építészet hatására a XIX. század utolsó harmadában kezdtek elterjedni a módosabb gazdák körében a földszintes civisházak, amelyek néha tekintélyes szárazkapuval épültek. Ezek a magyar mezővárosi építészet legjellegzetesebb háztípusába tartoznak.

A XIX. század közepétől a klasszicizmust a romantika váltotta. Az 1855-ben épített Jantyik-kápolna már „vérbeli” romantikus épület, amely egyértelműen újat hoz a városképbe gótizáló homlokzatával. A kápolna a hazai romantika egyedi ízü alkotása, legsajátosabb építészeti elemei a főhomlokzat sarkait kiemelő védőoromzatos, bástyszerű fiatornyok, melyek leginkább az angol ún. Tudor-stílus hatására vallanak.

Az eklektika térnyerése Békésen a XIX. század utolsó negyedében - a dualizmus korának polgárosodási tendenciáival párhuzamosan - kezdődött, az 1880-tól kezdődő időszak a koraeklektika virágkora volt országsszerte. A stílus szabatos megnevezése: historizáló-eklektika, jól körülírja az irányzat legfontosabb jellemzőit, a történeti stílusok elemeiből való válogatást, sokszor azok keverését egy épületen belül is. A magyarországi eklektika alaptónusát a XV-XVI. század toszkán és lombard architektúráját mintául vevő „olasz” neoreneszánsz stílus jelenti.

Az „olasz” neoreneszánszra a nyugodt tömegek, a nyílások szabályos ritmusa jellemző, valamint a klasszikus építészet alapvető tagozatainak – párkányok, keretezések, egyenes, vagy háromszögű szemöldökpárkányok, aediculák, pilaszterek, stb. – szakszerű, a formatan szigorú szabályainak megfelelő alkalmazása. Igaz, szemben a mintaképekkel, mindezt vakolatból és gipszből.

Az eklektikus tagozatok tömeges alkalmazásának lehetőségét az olcsó alapanyag - gipsz és vakolat -, valamint a széles körben elterjedt mintakönyvek használata teremtette meg. Lényegében minden tagozat „megvásárolható” volt. Általában elmondható, hogy a korabeli mesterek - pallértól az építészig - biztos kézzel tudták az „előregyártott” tagozati elemeket a szigorú formatani előírásoknak megfelelően elhelyezni.

Az itáliai példák ihlette „olasz” neoreneszánsz elsősorban a lakóépületek „stílusa” volt és az is maradt esetenként a XX. század első harmadáig. A jellemzően nyugodt, rendkívül egyszerű tömegek, homlokzati tengelyképletek további bonyolítása nem volt lehetséges a formálás kötöttségei miatt. Ugyanakkor a reprezentatív középületek, pénzüzetek, városképi szerepüknel fogva hangsúlyosabb objektumok igényelték az oldottabb tömeg- és homlokzatképzést. A XIX-XX. század fordulója későeklektikus stílusában alkotó építészeinek figyelme ezért az olasznál sokkal több középkori hagyományt őrző, a klasszikus építészet kötöttségeit kevésbé magáénak tudó francia reneszánsz felé fordult. A XVI. századi francia példák a klasszikus reneszánsz tagozatok alkalmazása mellett is tobzódnak a legkülönfélébb tetőfelépítményekben, pavilonokban, toronyszerű tömegekben, az épületek festői formálásában.

A későeklektika építészete már kevesebb klasszikus elemet használ, a tagozatok egyedibbé válnak, megjelennek a neobarokkra jellemző vonások is.

Elterjednek újfajta építőanyagok, így az alföldi mezővárosokban igen kedvelt préstégla.

Az eklektika különféle „neo” irányzatainak kötöttségeit, a klasszikus formában béklyóit az építészek egy része hamar szűknek érezte és keresni kezdte a kitörési pontokat, ami végül a XIX-XX. század fordulóján kibontakozó szecesszió mozgalmához vezetett el. A szecesszió – Békésen is jellemző - „méréselt” irányzata mindvégig megmaradt a hagyományos eklektika bázisán, újat mindennekelőtt a részletképzésben, felületi ornamentikában hozott. A folyamat csirái már a későeklektika idején megmutatkoztak a részletek egyre bonyolultabbá váló kialakításában. A szecesszió és a historizmus sajátos elemei sokáig egymás mellett éltek a századforduló építészetében.

A szecesszió a mezővárosi polgárság körében is érdeklődést keltett. Az épületeken megjelent a jellegzetes ornamentika, amellett, hogy a tömegformálás a hagyományos maradt. A hagyományos, fésűs beépítésben álló portát szecesszió kelléktárából kölcsön vett elemekkel ruháztak fel. Általában elmondható, hogy az új irányzat ismerete sokszor felszínes volt, csak azokat a megoldásokat vették át, amelyeket a megszokott háztípusokhoz alkalmazni tudtak.

A szecesszió jellegzetes emlékei Békés mindegyik történeti beépítésű városrészében megtalálhatóak.

A korszak egyik jellegzetes építészeti rányzatában a tagozatok, a hagyományos épületplasztika kisebb szerepet játszik, a falsík kap nagyobb jelentőséget, amely a képen látható példán a kontrasztos, idomtégelákból falazott szövevényes ornamentika hordozófelülete.

A XX. század elején emelt békési zsinagóga nyugodt, szinte klasszikus formavilága rendhagyó a korszak zsinagógaépítészetében.

Az épület az értékmegőrzés szép példája a városban.

A XIX-XX. század fordulójára historizáló és szecessziós építészeti meghatározó békéscsabai épület típusa az utcával párhuzamos tömegű, zárt sorú jellegű földszintes polgári ház, sok esetben száraz-kapuvall. Ezek a „cívisházak” a település központja kisvárosi hangulatának legfontosabb letéteményesei a mai napig.

A különféle akadémikus (elsősorban eklektikus, illetve szecessziós) stílusjegyek alkalmazása a jellemzően paraszti életformára „szabott” lakóházakon jól példázza a folyamatot, ahogyan a „nagyvárosi” stílusirányzatok megihletik a mezővárosi építészetet és bizonyos formai, stílusi elemek alkalmazására ösztönzik, anélkül, hogy az épületek struktúrájában jelentősebb változásokat indokálnának.

A korstílus jellegzetes megoldásai megjelennek a tanyavilág hagyományos lakóépületein is.

A két világháború között a modernizmus formai újításainak egy része utat talált a polgári építészetbe, azonban a Bauhaus forradalmi hevülete, világjobbító szándéka nélkül. Így jött létre, az új és a hagyományos kompromisszumaként, az a manapság leginkább „art deco”-nak keresztelt irányzat, amely ötvözte a tradicionális „magastetős” építészet megoldásait és az avantgárd modern kubizmusát, utóbbi eszmei háttere, társadalmi kötelezettségvállalása nélkül. Az 1930-es években virágzó polgári „art deco” építészet emlékei azért is különösen fontosak számunkra, mert megmutatják, hogyan lehet a lehető legegyszerűbb, szinte „eszköztelen” formálás mellett is, „erőlködés nélküli” természetes eleganciával illeszkedni egy történeti jellegű városképbe.

Az előkertes, szabadonálló polgári villa sajátos derivátumai, a sátoztetős Kádár-kockák az 1960-as évektől vették át az uralmat a városkép alakításában. Sok helyütt máig egységes térfalakat alkotnak Békésen. Ez a fajta építészet nem sok helyet hagyott az egyéni kreativitásnak, igaz, a túlzóan individualista kilengéseknek sem.

A kockaházakból álló, lényegében azonos alapelemekből építkező utcaképek „ízlés szerint” tarthatók kreativitást nélkülözőnek, monotonnak, de akár egységesnek is. A XX. századi magyar valóság Kádár-kockáit a korábbi egyértelműen elutasító álláspont helyett, ma már árnyaltabban ítéli meg az építészeti közvélemény. A Rendszerváltás után a korábbi kötöttségektől szabaduló, az egyéniséget előtérbe helyező harsány építészet – vagy példának okáért: korunk építészeti divatlapoktól diktált, tájidegen „mediterrán” házai - a települések hagyományos építészeti képét országszerte „felrobbantották”, egyensúlyát felborították. E keserű általános tapasztalat felől visszatekintve mégis más színben tűnik fel az 1960-as évek „szürkesége”.

A „szocializmus építése” során Békés is több lett néhány lapostetős blokkházzal. Persze, ebben az időszakban aligha számított életképesnek az a település, amely nem mutatta fel a maga többszintes, iparszerű technológiával épülő lakóházait, intézményeit.

A tervezők az 1980-as évektől kísérletet tettek az építési technológia korlátainak oldására, a településképpel lehetőség szerinti figyelembe vételével egyedi vonásokat is felmutató épületek alkotására. A Széchenyi tér egyes lakóházai és az Áruház tömbje mutatja, hogy erőfeszítéseik nem voltak teljesen hiábavalók. A korszak végének emblemikus építménye a városban a Nevelési Központ, illetve annak Bodonyi Csaba megálmodta tornya, mely már a posztmodern építészeti törekvések kifejeződése és máig izgalmas színfoltja Békés építészeti arculatának. A torony és épület annak idején bejárta a hangadó építészeti orgánumokat, többnyire pozitív felhangú kritikákat kapva.

Törekvés az Önkormányzat részéről, hogy építéssel járó intézményi beruházásai során építészeti érték, a kortárs törekvésekkel paralel, ugyanakkor a hely szelleméhez igazodó épületek szülessenek. Kiváló példái ennek a pozitív tendenciának az uszoda, vagy a Gyógyfürdő épületei, a gyaloghíd mérnöki szerkezete.

MŰEMLÉKEK

Békés épített örökségének leginkább exkluzív „darabjai” az országos védettséget élvező műemlékek. A történeti épületállomány tömegén belül a „jéghegy csúcsát” jelentik kiemelkedő építészeti, vagy történeti, néprajzi jelentőségük okán. Számukat mindennek előtt a hivatalos örökségvédelem aktuális tendenciái határozzák meg. A jelentős műemlékek védelme csak környezetükkel együtt lehet sikeres, ezért a fontosabb műemlékek körül ún. „műemléki környezetet” jelöltek ki.

A közel két tucat békési műemlék egy jelentős hányada tartozik a népi műemlékek körébe, tekintettel Békés sajátos mezővárosi adottságaira. A népi műemlékek az „építészek nélküli építészet” emlékei, az egykori mezőváros társadalmának ösztönös környezeti érzékét dicsérik.

VILÁGÖRÖKSÉG

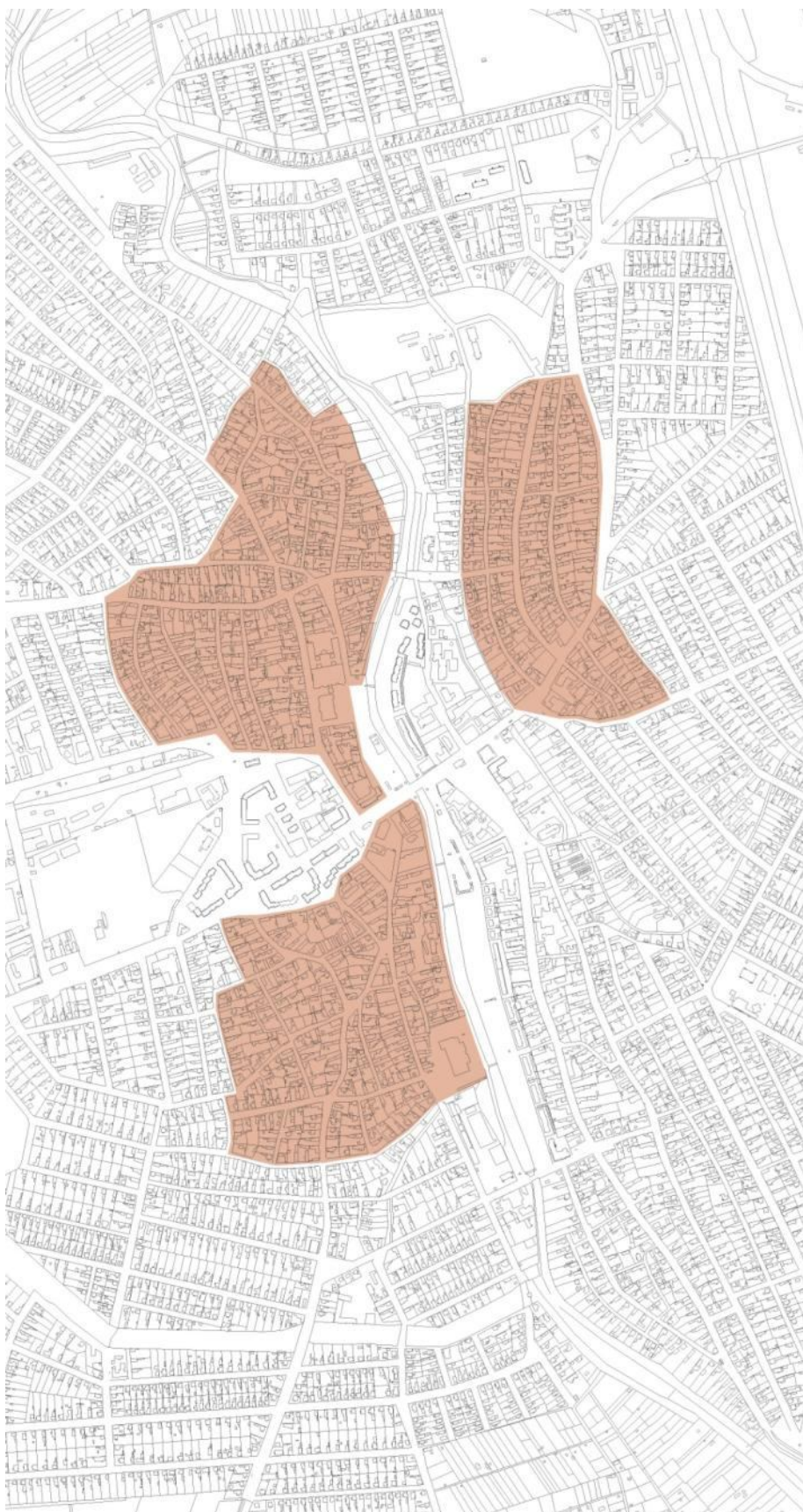
Éppen jelentős népi építészeti öröksége és a tájház-mozgalom elindításában játszott kezdeményező szerepe miatt Békés teljes igazgatási területe „világörökség és világörökség várományos terület” övezetébe tartozik az Országos Területrendezési Terv szerint. Az országos övezetbe történő besorolás alapja a magyarországi tájházrendszer világörökségi várományos státusza. E megtisztelő cím aláhúzza a békésiek közösségének felelősségét a védett és nem védett népi építészeti emlékek védelmét illetően.

HELYI VÉDETT ÉPÜLETEK, ÉPÍTMÉNYEK

Békés beépített területének jelentős részén a XVIII. század közepétől a XX. század közepéig tartó időszakban emelt történeti jellegű épületállomány dominál. Az épületeknek ez a tömege alapjaiban határozza meg a jellegzetes városkaraktert. Ennek a zömében a népi építészet, klasszicizmus, historizáló-eklektika, szecesszió stílus körébe tartozó igen jelentős, nyugodtan mondhatni országos értéket képviselő épített örökségnek a megőrzése a cél a helyi védelem rendszerén keresztül. Helyi egyedi védelemben részesült mintegy félszáz épület és építmény, de bizvást kijelenthető, hogy legalább kétszer, háromszor ennyi szintén értékes objektum érdemelne hasonló státuszt városszerte. A védettség kijelölésénél nem kizárólagosan a történeti szemléletnek kell uralkodni, hanem érvényesülni kell egyfajta általános értékrendnek, miszerint a korok környezeti kultúráját magas szinten reprezentáló épületek, építmények is védendők, függetlenül építésük idejétől.

HELYI VÉDETT TELEPÜLÉSSZERKEZET

Az épületek mellett kiemelkedő emlékei Békés történetiségének az eltérő utcaszerkezetű, beépítési jellegzetességű védett településrészek. E szabálytalan szerkezetű városrészek – elsősorban Ibrány és Újváros – zömmel íves vonalvezetésű utcáiban az egyes épületek feltárulása, a rálátási szög folyamatosan változik a szemlélő előrehaladtával. Ezáltal az utcaképek egyes szakaszai rendkívül dinamikusán, lépcsőről-lépcsőre bontakoznak ki, folyamatosan ébren tartva a figyelmet. A bordás szerkezeti elemeket összekötő mellékutcákban viszont nem várt, „hirtelen” teresedésekkel, utcabővülésekkel, akár derékszögben is megtörő vonalvezetéssel találkozunk. A szerkezetnek a megszokottól eltérő tulajdonságai a térfalat alkotó legegyszerűbb épületet is különleges térbeli szituációba helyezhetik, a látvány nélkülözhetetlen részévé téve lakóházat, de akár kerítéskaput, vagy a mikroarhitektúra elemeit.

Békés településépítészetének ezek a sajátos értékei több évszázad organikus fejlődésének rekvizitumai. Kialakulásukról azonban tudnunk kell, hogy a kor emberét esztétikai, településépítészeti megfontolások aligha vezették, amit ma láthatunk, azok pusztán praktikus és teljesen profán szándékok megtestesülései, a „józan paraszti gondolkodás” vezette tudatalatti településépítészet alkotásai. Minden kedves kis tér, apró kiszögellés valamilyen teljesen egyszerű funkcionális, vagy topográfiai kérdésre adott lehető legegyszerűbb válasz. Ezen egyszerű válaszok sokasága adja a sokszor labirintusszerűen bonyolultnak tűnő hálózat összességét, ami attól szép, hogy őszinte és őszöntszerű.

A KÖRNYEZETI ÖRÖKSÉG NEM VÉDETT ELEMEI

Értéket nemcsak védett épületek, építmények képviselhetnek, másként fogalmazva: nem lehet minden környezeti érték védett. Az építés egyik alapvető emberi célja, hogy harmonikus környezetet teremtsen, és ha ez sikerült: „érték teremtetett”, legyen az egy nyugalmat, békét árasztó sarok, vagy kiterjedt épületegyüttes. Az épített környezet védelme, pozitív alakításának igénye jelen kell hogy legyen a rotundától a község legeldugottabb szegletéig, templomtól, lakóházon át az ipari létesítményekig. De éppen így igaz az is, hogy az elődök munkásságát tisztelni illik, függetlenül attól, hogy az Árpád-korban, vagy a létező szocializmusban tevékenykedtek. Amelyik kor nem képes megérteni az előtte szólókat, nem várhatja el, hogy vele is másként bánjanak az utána jövők. Az eddigiek alátámasztására álljon itt Meggyesi Tamás építészprofesszor néhány sora, aki a legelső között hívta fel a figyelmet a települési értékvédelemnek a szervezett értékvédelem által – lehetőségek híján – nem érintett területeire. Az írás az "Utcák és terek az alföldi kertes településekben" című munkájában jelent meg, az ICOMOS által 1987-ben közzétett, az épített környezet védelmét deklaráló "Velencei Kartá"-jával kapcsolatban.

"A Velencei Karta jelentősége abban van, hogy először mondja ki: a történetiség egyetemes érték és az egyes korok emlékeit – függetlenül attól, hogy milyen régi korból származnak – települési és környezeti összefüggéseibe beágyazva kell megőrizni. Ez a felhívás meglepő azok számára, akik hozzászórtak ahhoz, hogy éles határvonalat kell vonni védett történeti és egyéb, illetve jelenkori településrészek közt. Maga a műemlékvédelem ugyan eljutott az épületegyüttesek, városrészek védelméig, ez a védelem azonban határokhhoz kötött és kizárólagos: a védettség feltételezi saját ellentétét, a "nem védettség"-et és ezzel exkluzív módon kiemeli, miközben el is hanyagolja a történeti fejlődés egy-egy megnyilvánulását. A Velencei Karta nem a védetté nyilvánított településrészek és épületek számát kívánja szaporítani, hanem egy új szemléletnek ad hangot, amelyik az ÉPÍTETT EMBERI KÖRNYEZET FOLYAMATOSSÁGÁT helyezi előtérbe. Ez a szemlélet a meglévő nemesítését előtérbe helyezi a minden áron újat akarással szemben. Nem azt kívánja, hogy állítsuk meg a fejlődést és mindent úgy őrizzünk meg, ahogy az mára kialakult, hanem arra hívja fel a figyelmet, hogy a jövő csak a múlt gyökereiből táplálkozva, azt megőrizve és továbbfejlesztve "ép"-íthető, csak a folyamatosság tiszteletben tartása teremthet "egész"-séges emberi környezetet. Bármelyik rétegét is tagadjuk meg, fojtjuk el saját történelmünknek, az a nemzeti, táji, kulturális és történeti identitástudat belső meghasonlottságához vezet. Minden igazi kultúra alapja az ősök tisztelete".

Ahogy mondani szokták: minden kornak megvan a joga, hogy otthagyja lenyomatát a települések arculatán.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEEK

Békés beépített területe hat egymástól településképi arculati szempontból is jól elkülöníthető egységre osztható. Az eltérő karakterű területek mozaikszerűen helyezkednek el, önálló településszerkezeti egyik sem képez. Az arculati eltérések a történeti korokban elsősorban a társadalmi szerkezet változásai mentén alakultak ki és helyi-közzel megfeleltek a városszerkezet koncentrikus jellegének. A mezőváros központjában a legfontosabb intézmények mellett a polgári és civis réteg kisvárosi jellegű klasszicista, eklektikus, később szecessziós stílusú házai voltak. A központból kifelé haladva „félfalusias”, mezővárosi jellegű lakóterületek épültek ki. Végül a város lakosságának jelentős részét kitevő paraszti rétegek falusias, a mezőgazdasági jelleget erősen magán viselő lakóhelye keretezte a várostestet. Természetesen a fenti képletszerű, a részleteket elfedő jellemzés csak a településszerkezet fő motívumait próbálja megragadni, az eltérő arculatú területek át- és átszőtték egymást, határvonaluk nem éles, ahogy eltérő funkciójú területek is beékelődtek az egyes zónákba. A város további története során, megfelelően a társadalmi-, gazdasági- és mindenekelőtt a politikai környezet újfajta igényeinek egészen más karakterű területek is létrejöttek, miáltal a településszövet egyre inkább mozaikossá vált. A két világháború közötti időszak családiházak telepei még a tradicionális településszerkezeti hagyományokat követték, de az ipartelepek, majd később a lakófunkciójú telepek laza, telepszerű beépítéseikkel már egy egészen más világot képviseltek, ahol az addig megszokott viszonyítási pontok megszűntek.

A fenti gondolatmenetet követve jelöljük ki Békés eltérő településképi arculatú területeit, elsősorban az alapvető jellegvonásokra, kevésbé a részletekre fókuszálva. A térbeli dimenziókon (beépítési mód, jellemző építménymagasság, stb.) túl vizsgáljuk az időbeli elhelyezkedést is, és nem utolsósorban azt, milyen településképi karakter „megcélzása” kívánatos a jövőre nézve.

 történeti beépítésű területek	 alacsony intenzitású beépítések	 technológiai területek
 mezővárosi területek	 lakótelepek	 városkapuk

TÖRTÉNETI BEÉPÍTÉSŰ TERÜLETEK

A területeken a zömmel foghíj-beépítés jellegű átépülések dacára döntően még a történeti épületállomány dominál, azaz a központ korábbi előzményeket is őrző historizáló-eklektikus jellegű kisvárosias településképe. Legtöbb értéket talán Békés szűken vett centrumának – Széchenyi tér – környezete tartogat, amely a város feltétlen megővásra érdemes öröksége. A területen van a környezeti örökség országos és helyi védelme számára ténylegesen és potenciálisan fontos elemek jelentős része, sok helyen máig egységes utcaképeket alkotva.

A központban a zárt térfalakat eredményező utcával párhuzamos tömegű, zárt sorú beépítések uralkodnak, de megtalálhatók ettől eltérő beépítési módok is. Az épületek túlnyomórészt nyeregtetősek, bonyolult tetőidom, nem jellemző. A tömegformálás többnyire egyszerű, szimmetrikus, illetve szimmetriára törekvő, a homlokzatképzés sajátossága a horizontális tömegeket ellenpontoszó, a nyílástengelyek álló formátumú ablakaitól meghatározott vertikális tagolás, valamint a bejáratok hangsúlyos kialakítása. A fent jellemzettől markánsan eltérő bonyolult tetőfelépítmény, expresszív tömegformálás jobbára a legszűkebb városmagot övező épületeken fordul elő, általában nem függetlenül az adott épületnek a város életében betöltött nagyobb jelentőségétől, településképi szerepétől.

A területen a megőrkölt történeti arculat megőrzése, továbbfejlesztése a cél. Ennek eszköze egyaránt lehet az építészeti, történeti, város- és utcaképi szempontból fontos épületek értékőrző korszerűsítése, felújítása - legyen az védett, vagy nem védett -, valamint a XXI. század kortárs építészetét minőségi módon interpretáló újabb alkotás, foghíjbeépítés. Utóbbi esetén alapkövetelmény, hogy a helyi építészeti hagyományokat tiszteletben tartó, azokhoz igazodó legyen, kerülve a környező épületállomány történetiségét hamis, feleslegesen archaizáló architektúrával relativizáló megoldásokat. Az illeszkedés „játékszabályait” betartó új alkotás mindenkor legyen saját korának „gyermeke”.

MEZŐVÁROSI TERÜLETEK

A városközpontot övező mezővárosi területek beépítése több évszázados történeti előzményekkel rendelkezik, a településkép azonban mára meglehetősen változatossá vált, amelynek egyik oka, hogy a térfalak eleve nem záródtak oly mértékben, mint a centrumban, sokkal több a fésűs beépítésű porta. Számos történeti érték található még a területen, amelyek sok esetben dominálnak az utcaképekben. A terület épületállománya heterogén, helyenként megtalálhatók a népi építészet, a historizmus-szecesszió emlékei, sokszor erősen átépített formában, valamint a XX. század közepének és a XXI. század elejének jellemző lenyomatai.

A területen a megőrkölt mezővárosi arculat megőrzése, továbbfejlesztése a cél. Ennek eszköze az építészeti, történeti, város- és utcaképi szempontból fontos épületek értékőrző korszerűsítése, felújítása, valamint újabb alkotás, foghíjbeépítés. Utóbbi esetén alapkövetelmény, hogy a helyi építészeti hagyományokat tiszteletben tartó, azokhoz igazodó legyen.

ALACSONY INTENZITÁSÚ BEÉPÍTÉSEK

A területen jellemzően egyedi – családi – házas tömbök találhatók, telkenként egy rendeltetési egységgel, melyek beépítési módja legtöbb esetben szabadonálló, oldalhatáros, esetenként zárt sorú vagy ikres. A hagyományos beépítési módok mellett megtalálhatók az 1970-80-as évek kedvelt csoportos beépítési módjai, az azonos alapegység többszörözésével épülő sorházak, láncházak is. Viszonylag új tendencia egyes korábbi zártkertek átalakulása lakóövezetté, ahol kertvárosias miliő kialakítására törekszik a lakosság, sokszor beleütközve a nem igazán városi paraméterekkel bíró településszerkezet korlátaiba. Az újabban kialakult városrészekben szinte kizárólagosan az előkertes épületelhelyezés uralkodó, de a korábbi eredetű beépítésekben gyakori az utcafrontos elrendezés. Függetlenül a családi házas övezetek előtörténetétől, jelenlegi és jövőbeli szerepük szerint az egyedi lakhatást szolgáló, jellemzően lazább szövetű kertvárosok, vagy cél, hogy azokká váljanak. Hasonló „jövőképük” indokolja együttes tárgyalásukat, függetlenül eredetüktől.

LAKÓTELEPEK

A korszerűtlen otthonokban élő széles tömegek gyors lakáshoz-juttatásának követelménye hozta létre a lakótelepeket az 1960-as évektől kezdődően. A gyorsaság lehetőleg iparosított technológiát igényelt, s annak kivitelezési, szervezési kötöttségei találkoztak a modernista urbanisztikának a hagyományos városszerkezet béklyóitól szabadulni akaró törekvéseivel. A kiépülő lakótelepek tervezésekor szakítottak az évszázados települési hagyományokkal, az új rendben a korábbi fogalmak - utcák, utcaképek – értelmezhetetlenné váltak, helyüket a szoliter épületkubusok közötti „áramló tér” vette át. A monoton lakóépületek falanszter-jellegét ugyanakkor sok esetben igényes kertészeti megoldásokkal kísérelték meg ellensúlyozták. Mindennek következtében mára elmondható, hogy végül megvalósult a modernista urbanisztika „álma”, az önmagukban sivár lakóépületek „úsznak a zöldben”, s a lakótelepeken lényegesen jobb zöldfelület-ellátottsági mutatók alakultak ki, mint a hagyományos lakóterületek többségén.

A területen cél az építészeti arculat sivárságának enyhítése az épületek küszöbön álló rekonstrukciója során. Az igen vonzó, beállt zöldterületek és az építészeti „kellőített” házak kellemes lakókörnyezetet biztosítanak, amelyben a korábbinál erőteljesebben érvényre juthatnak e sajátos városépítészeti forma tényleges előnyei, ugyanakkor csökkennek hátrányai. Az építészeti arculat megújítása során, figyelembe véve az épületek tömegalakítását, mindenekelőtt kortárs építészeti megoldások alkalmazása vezet sikerre. A lakótelepi és a hagyományos beépítések határán keletkezett, több helyütt máig begyógyíthatatlan településképi sebhelyek kezelése, a kétféle városépítészeti megközelítés összefésülése, határvonalának tompítása fontos feladat a jövő számára.

TECHNOLÓGIAI TERÜLETEK

A területen az épületek telepítésében, építészeti formálásában, kapcsolataik meghatározásában kiemelt szerepet játszik valamely „technológia”, kötött funkcionális rend szükségességeihez való alkalmazkodás igénye. Éppen ezért nem csak ipari, üzemi, kereskedelmi-szolgáltatási, logisztikai, vagy jelentősebb közlekedési telephelyek, de egyéb speciális funkciójú beépítések is ide sorolhatók. Jellemző a legnagyobb szabadságot, rugalmasságot biztosító telepjellegű beépítés, ahol az egyes önálló épületek szabadonállóak, körbejárhatók. A technológia kötöttségeihez történő alkalmazkodás nem zárja ki az építészeti igényességet, ahogy erre a XIX. század gyártelepeitől fogva számos példa akad minden korszakból, hiszen az ipari építészet jellemzője, hogy többnyire kora előtt járt, jár.

A területen a korszerű, innovatív technológiákat, haladást kifejező településképi arculat kialakítása a cél, ahol az üzemszervezési követelmények kielégítése mellett mindig tere marad az építészeti igényes formálásnak is. Különös jelentőséggel bír a településképi arculat szempontjából a technológiai jellegű létesítmények környezetének igényes zöldfelületi kialakítása a burkolt- és zöldfelületek egyensúlya.

VÁROSKAPUK

A modern városok, így Békés sajátossága, hogy településtestüket üzemi, kerskedelmi és szolgáltató jellegű területek keretezik, így városképüket az érkezők felé, azaz az „első benyomást” a városkapukban, ezek határozzák meg. Indokolt ezért, hogy a bevezető utakat övező városkapuk igényes építészeti, városépítészeti, kertészeti kialakítással valósuljanak meg.

A területen a korszerű, innovatív technológiákat, haladást kifejező településképi arculat kialakítása a cél, ahol az üzemszervezési követelmények kielégítése mellett mindig tere marad az építészeti igényes formálásnak is. Különös jelentőséggel bír a településképi arculat szempontjából a létesítmények környezetének igényes zöldfelületi kialakítása a burkolt- és zöldfelületek egyensúlya.

„EGYÉB” TERÜLETEK

Az előző kategóriákba nem besorolható, döntően nem beépített jellegű területek, mindenekelőtt a határ, a nagyobb zöldfelület jellegű területek, sportpályák, temetők, az ún. települési kihelyezett funkciók területe, amelyek sok esetben sajátos arculattal rendelkeznek, ezek azonban annyira szerteágazók és speciálisak, hogy átfogó jellemzésük nem lehetséges.

A legrégebbi települési hagyományokkal az egykori békési tanyavilág rendelkezik. A tanyás területek legnagyobb részén az 1950-es években új községek keletkeztek, ezért a tanyák jelentősége mára erősen lecsökkent, bár el nem tűnt. A jellegzetes békési tanyák sortanyaként ülték meg a határt.

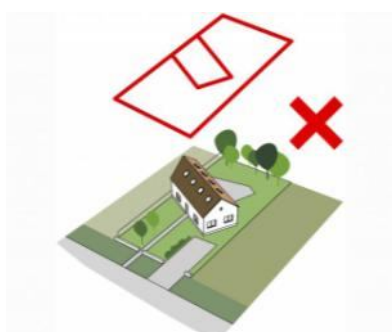
A város külterülete jellegzetes kultúrtáj, amely az elmúlt 250-300 év műszaki beavatkozásai során alakult ki. A környezet mai jellegvonásai mindenekelőtt az Alföld vízmentesítési munkálatainak hatására jöttek létre. Az így előállt mozaikos tájszerkezetben erdőfoltok, legelők, szántóföldek, majorok, az egykori és mai tanyák váltakoznak meglehetősen sűrűn, gazdagon sokszínű árnyalatot adva a tájképnek.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Az alábbi fejezet célja, hogy segítséget nyújtson néhány gyakran felmerülő építészeti, településépítészeti kérdésben, bemutatva azokat a lehetséges válaszokat, amelyek az esetek döntő részében működőképesek. A szépség sokféle lehet. Tekintettel arra, hogy településesztétikai kategóriáink nem feltétlenül objektív megítélés nyomán alakultak ki, nem szeretnénk kizárólagos érvennyel állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerülhetők el a legáltalánosabb hibák, fenntartva a lehetőségét annak, hogy ugyanazon problémafelvetésre egészen más helyes megoldások is létezhetnek. Az alábbi ábrák nem az építési előírások, szabályzatok rajzos illusztrációi, hanem a környezetbe való illeszkedés, a tradíciókhoz történő kapcsolódás fontosságára, annak előnyeire hívják fel a figyelmet.

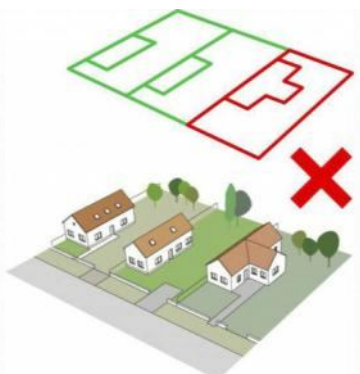
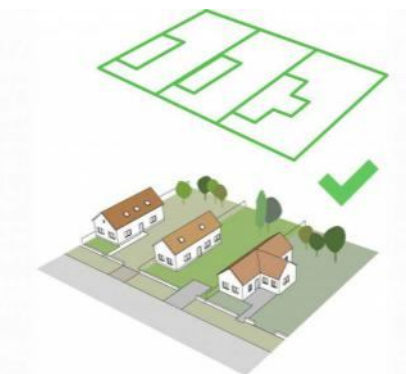

RAJZOS „SILLABUSZ”

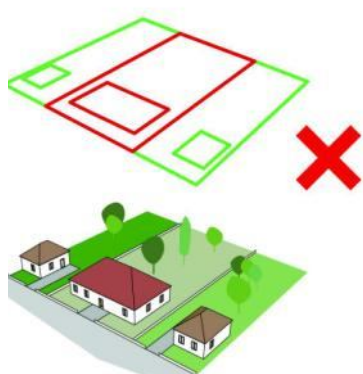
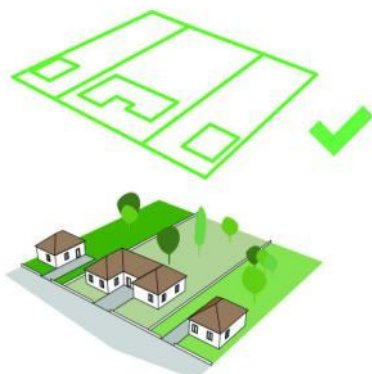

Telepítés, beépítés

Az épületek elhelyezésekor figyelembe kell venni a telek geometriai adottságait, attól indokolatlanul eltérni nem szerencsés. Az utcáfronttól túlságosan hátrahúzott épületelhelyezés általában kedvezőtlenül befolyásolja a telekhasználatot, a ház mögötti belátástól védett, intim kert területe leszűkül.

Az épület telepítésekor figyelembe kell venni a szomszédos épületek elhelyezkedését. A már meglévő szomszédos épületek által meghatározott beépítési vonaltól való bármilyen irányú eltérés legtöbbször kedvezőtlenül befolyásolja az utcaképet.

Az átlagosnál szélesebb telek esetében is fontos az utcakép ritmusának megőrzése.

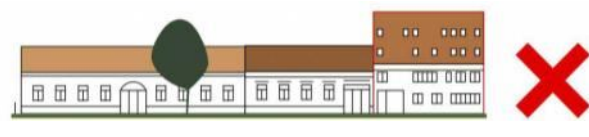

Zárt sorú beépítés esetén különösen fontos az utcavonal tartása, hogy a szomszéd épületek tűzfala takarva legyen.

A zárt térfal megszakítása takarás nélküli tűzfalakhoz vezethet, ahogy újabb oldalszárnyak építése is.

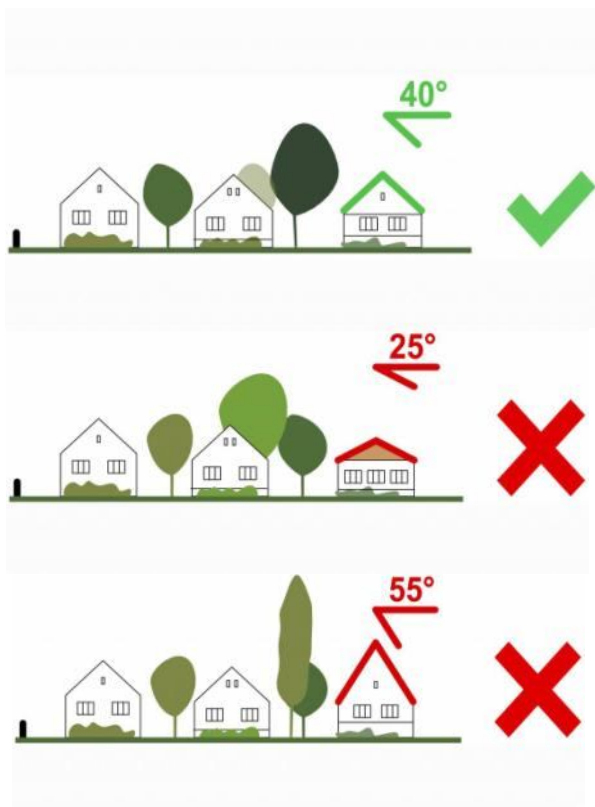

Magasság

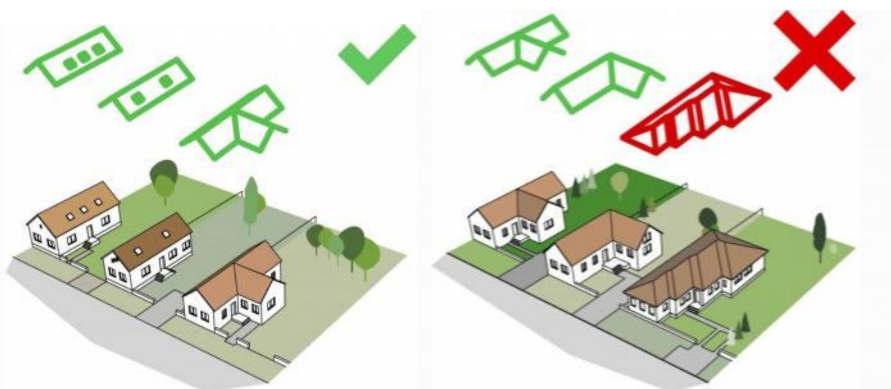
Az épület magasságának meghatározásakor figyelembe kell venni a szomszédos beépítések magasságát. Közel azonos magasságú épületek emelésével általában könnyebben alakul ki harmonikus utcakép és a szomszédos beépítések benapozása is kedvezőbb lesz.

Az épületmagasság meghatározásakor el kell fogadni a környezet kialakult jellegzetességeit. Az épületszintek „elrejtése” (pl. tetőszerű szerkezetekben) általában kedvezőtlen építészeti megoldásokhoz, kevésbé harmonikus településképekhez vezet.

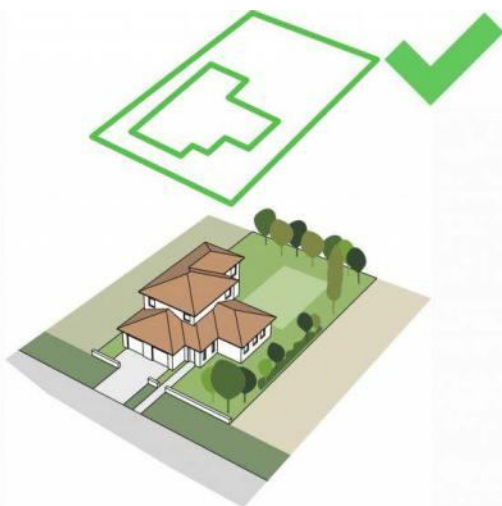
Tetők

Az újonnan épülő épület tömegének meghatározásakor figyelembe kell venni a környező épületek tetőzetének hajlásszögét. A szomszédokétól túlzottan eltérő hajlásszöggel épülő tetőzet megbonthatja az utcakép egységét. A magyar települési kultúrában a 40° körüli tetőhajlásszög általános, megfelelően az ország éghajlati adottságainak.

Az újonnan épülő épület tömegének meghatározásakor figyelembe kell venni a környező épületek tetőzetének formai jellegzetességeit. A túlzottan mozgalmas, vagy a környező tetőfelületek jellegétől elütő új tetőzet megbonthatja az utca- és településkép egységét.

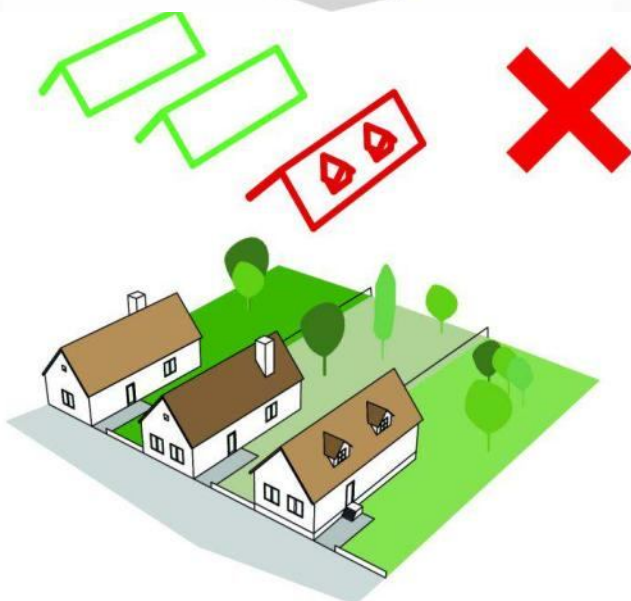

Tetők

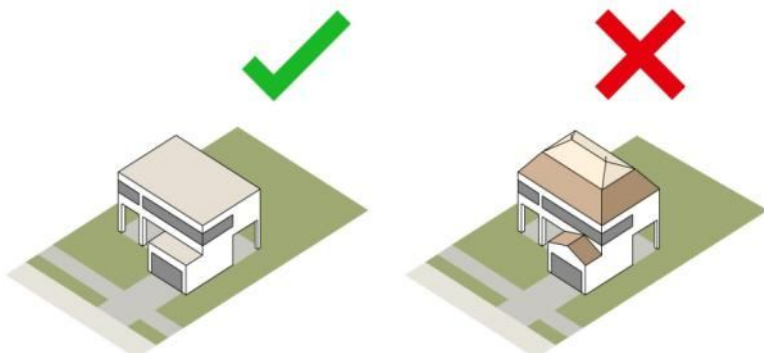
Mozgalmas tetőfelületek általában tágas, szabadonálló beépítésű telken álló, tagolt tömegű, „villa”-jellegű épülettömegek fölött nyújtanak elfogadható építészeti megoldást.

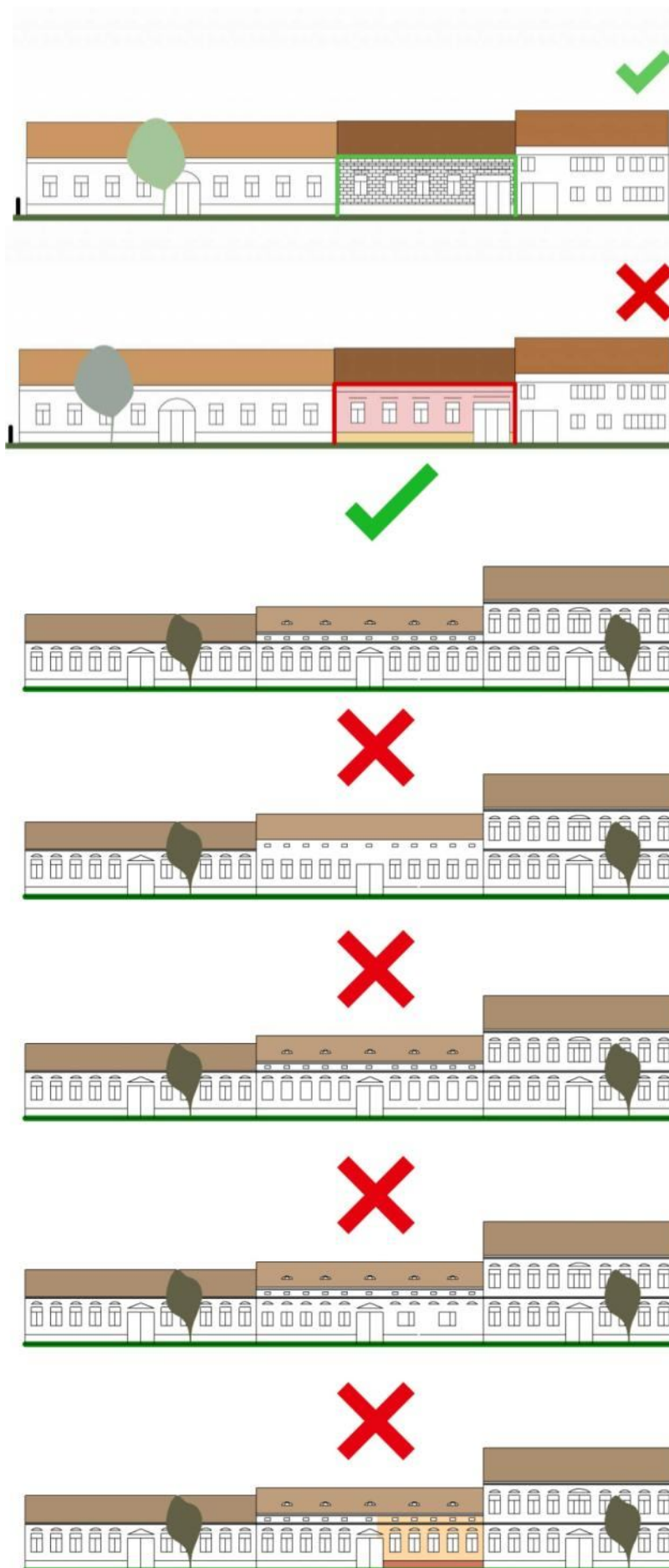
Környezetétől túlzottan elütő anyagú, színhatású, textúrájú tetőhéjazat alkalmazása általában kedvezőtlenül befolyásolja az utca- és településképet.

A tetőfelépítmények idegenek a hagyományos magyar települési kultúrától, hangsúlyos alkalmazásuk kedvezőtlen hatású az utcaképre.

Általában akkor jön létre az utca- és városképek szempontjából megfelelő megoldás, ha az épület tömegformájának, homlokzatképzésének jellege, a választott „stílus” és a „fölötte” lévő tető formája, anyaghasználata összhangban van.

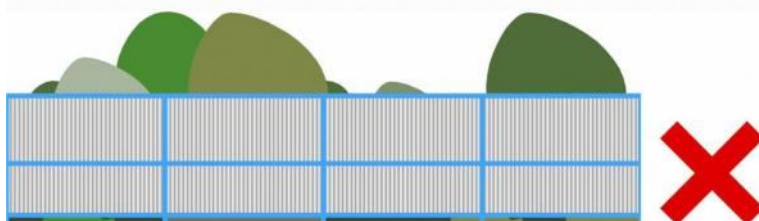
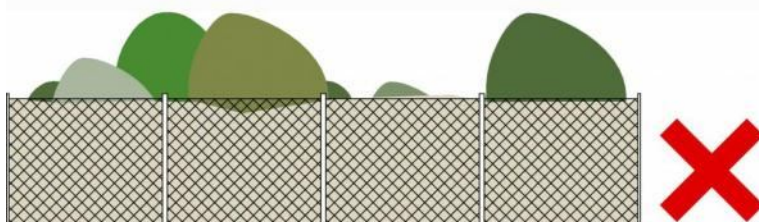
Homlokzatképzés

Az újonnan épülő épület homlokzati kialakításának meghatározásakor figyelembe kell venni a környező épületek homlokzatképzési jellegzetességeit. A színében, anyaghasználatában túlzottan változatos, vagy a környezetétől elütő új homlokzat megbonthatja az utca- és településkép egységét.

A felújítandó épületek esetében szerencsés megőrizni a homlokzatképzés jellegzetességeit, ha azok környezetükbe illeszkednek. A történeti épületek tagozatának eltávolítása, a nem megfelelő színezés az utcakép jellegének eltűnéséhez, harmóniájának felbomlásához vezethet.

Az újonnan épülő épület homlokzati kialakításának meghatározásakor figyelembe kell venni a környező épületek homlokzattagolásának főirányait. Békés meglévő épületeinek többsége függőleges tengelyekbe rendezett álló formátumú nyílásokkal épült, így homlokzatuk alapvetően vertikális jellegű.

Meglévő történeti épület felújításakor, korszerűsítésekor törekedni kell a Békés arculatát alapvetően meghatározó stílus jellegzetességek megőrzésére. A tagozatok eltávolítása a ház jellegének elvesztéséhez vezet, ahogy általában kedvezőtlenül befolyásolja a homlokzati megjelenést és ezzel az utcaképet a nyílászárók osztásának elhagyása, de méginkább azok formájának, tengelyrendszerének megváltoztatása. A felújításkor szerencsés az egész épület egy egységként való kezelése, a teljes homlokzat egységes felújítása, függetlenül a tulajdonok megoszlásától.

Kerítések

A kerítés az épületeknek az utcaképet alapvetően befolyásoló kiegészítője, ezért formájának, anyagának meghatározásakor figyelembe kell venni a terület jellemzőit a szomszédos telkeken alkalmazott megoldásokat. A „zöldövezeti” jellegű területek oldott településképeinek alapfeltétele a telkek átláthatósága, ezért ezeken a területen tömör, vagy az átláthatóságot gátló megoldások (pl. nádszövet) alkalmazása nem szerencsés.

A kerítések anyagának éppoly igényesnek kell lenni, mint az épületekének, ideiglenes jellegű megoldások, környezetbe nem illő anyaghasználat akadálya lehet az utcaképek harmonikus alakításának.

Kerítések

Előkertes beépítés esetén tömör kerítés alkalmazását kerülni kell.

Az előkerteket lehetőség szerint zöldfelületként, ténylegesen „kert” módjára kell kialakítani. Az előkert egy részének leburkolása, csak indokolt esetben, az épületekbe történő bejutás céljából elfogadható.

Szerelvények

A külső- és tetőszerelvények, klímák, antennák, parabolavevők, stb. utca- és településképi hatása rendkívül kedvezőtlen, ezért rejtetten, közterületről nem láthatóan kell elhelyezni őket.

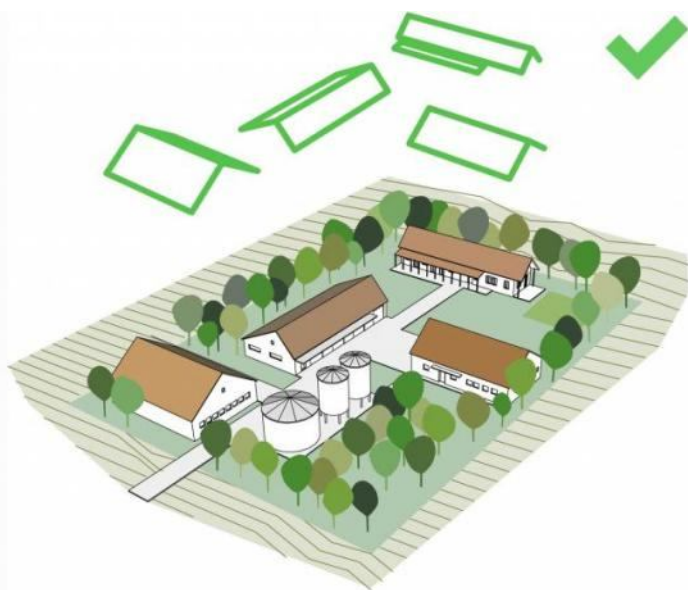
Napenergiát hasznosító tetőszerelvények telepítésekor törekedni kell arra, hogy a berendezések ne nyomják el a tetőfelületeket.

Tanyák, majorok

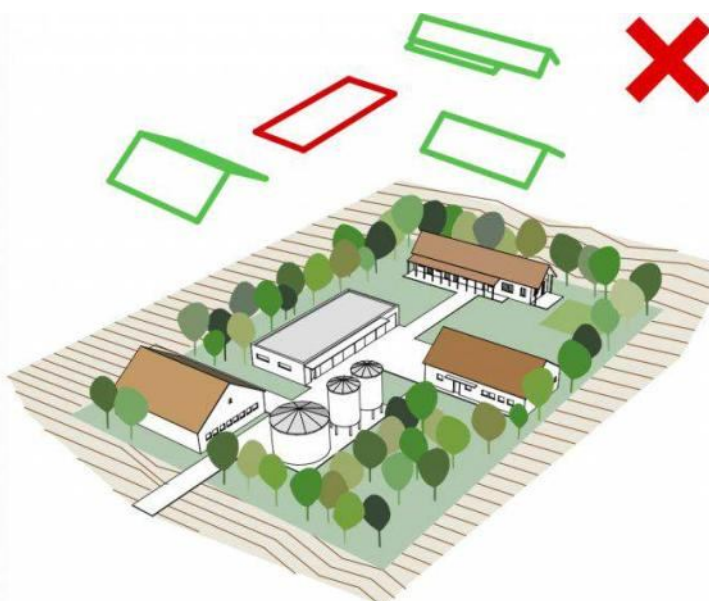
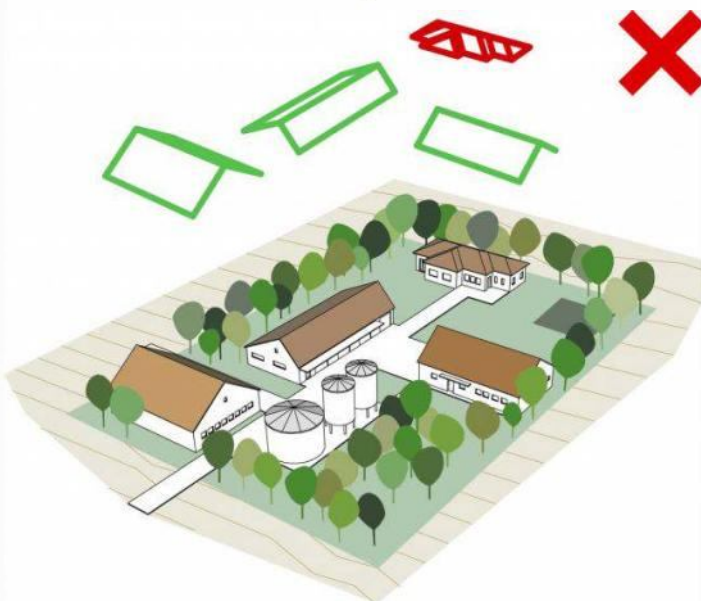
A hagyományos békési tanyák, majorok, külterületi gazdasági egységek különböző funkciójú terei általában önálló – szabadon álló - épületekben kaptak helyet, a terjedős épülettömegek nem voltak jellemzőek. Utóbbiak alkalmazása legtöbbször tájképi szempontból sem szerencsés.

Tanyák, majorok

A hagyományos alföldi tanyák, majorok, külterületi gazdasági egységek épületei általában a legegyszerűbb tetőformával (nyeregtető, félnyeregtető) épültek, a változatos összképet a teljes épületegyüttes önmagukban egyszerű elemei adták. Bonyolult, kontyolt tetőidomok, lapostetők egyáltalán nem voltak jellemzők. Utóbbiak alkalmazása legtöbbször tájképi szempontból sem szerencsés.

RÉSZLETEK

TETŐK

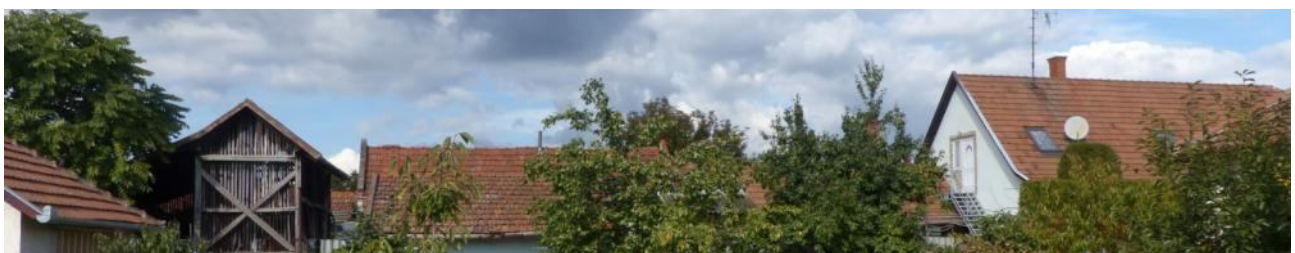
Békés építészeti örökségének túlnyomó hányada viszonylag egyszerű, homlokzati megjelenésében szimmetrikus, metszetében sokszor aszimmetrikus (utca felől térdfalas, süllyesztett fedélszékű), különösebb felépítmény nélküli nyeregtetővel épült. Bonyolultabb tetőfelépítmény csak a településközpont néhány frekventált későeklektikus-szeccessiós stílusú épületén látható.

A történeti korszakokban manzárdtető ritkán fordul elő, inkább XX. századi épületeken látható, de kijelenthető, hogy általában az alapvető építészeti hagyományoktól idegen. A XX. század második felétől, a modernista építészet térhódításával jelennek meg a lapostetők, jónéhány településépítészeti konfliktus forrásává válva.

A magastetők héjazatának anyaga a településkép harmóniájának fontos összetevője. A hazai meteorológiai viszonyokhoz, az építéstechnikai adottságokhoz, Békés történetileg kialakult sziluettjéhez alapvetően a (lehetőleg természetes színű, textúrájú) pikkelyfedések illeszkednek. A „pikkely” kifejezés itt elsősorban arra utal, hogy viszonylag kisméretű elemek egymásra takaró rendszeréből áll össze a fedés, amely struktúra a legkülönbözőbb méretű és geometriájú tetőfelületek fedésére alkalmas.

TAGOZATOK, ÉPÜLETORNAMENTIKA

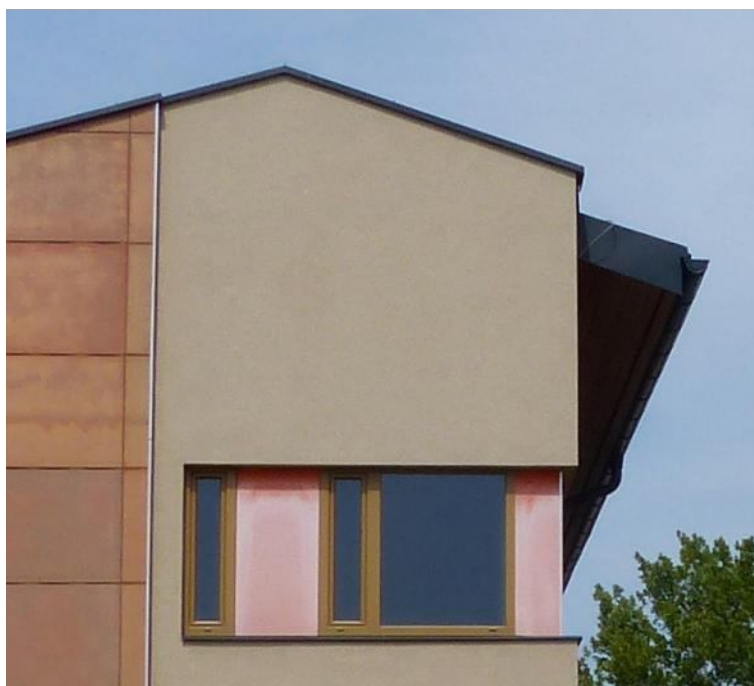
Eklektikus tagozatok egy utcával párhuzamos tömegű házon. Az épülettagozatok minél plasztikusabb megformálása gyakorlati jelentőséggel is bírt. Az erősen kiülő szemöldökpárkány esztétikai szerepe mellett a csapóesőtől is védte az alatta elhelyezkedő nyílászáró szerkezetet.

Békés történeti építészetének alapvető jellegzetessége a legkülönbözőbb építészeti tagozatok alkalmazása. A házak túlnyomó részének alapfelépítése, tömegformálása lényegében megegyezik, a korstílus követelményeinek tagozatok és épületornamentika alkalmazásával feleltek meg. A tagozatrendszerek kezdetben a klasszikus formában szabályai szerint alakultak, a későeklektika és szecesszió korában azonban fokozatosan egyedivé váltak.

ABLAKOK

A helyi építészeti örökségre általában az egyszerű tömegformálás jellemző, éppen ezért is kaptak nagyobb hangsúlyt a nyílások. Az ablakok keretezésére, a nyílászárók asztalosszerkezetének igényes kialakítására különösen nagy energiákat áldoztak.

BEJÁRATOK

A bejáratok kitüntetett pontjai az épületeknek, ennek megfelelő megformálással. Igaz ez a keretezésre, amely általában tagoltabb, mint az egyéb nyílászáróké, és igaz a nyílászáróra, amely egyedi iparosmunka.

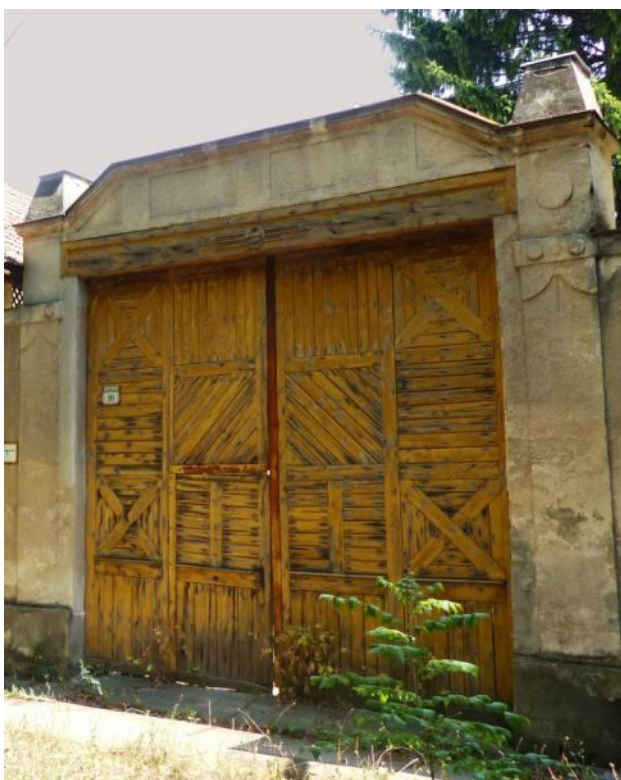

KAPUK

A kapuk jelentőségét nem lehet túlhangsúlyozni. A kapuszárnyak igényes, „strapabíró” szerkezetek a legkülönbélebb tagozatokkal, kovácsoltvas kiegészítőkkel. Természetesen már a kapunyílás is megkapja az őt megillető frekventált helyet és kiképzést. Mennyire más ez, mint korunk lélektelen garázskapui!

ÁRNYÉKOLÁS

A klíma megváltozása elengedhetetlené teszi az épületek hővédelmének, ezen belül a nyílászárók külső árnyékolásának megoldását. Szerencsére mindig „kéznél lévő”, történetileg jól bevált megoldás a zsalugáter, amely hajdan az ablakok jelentős része előtt megtalálható volt. Elegáns, házainkat öltöztető szerkezet, amely az esetek döntő többségében pozitív módon befolyásolja a homlokzati megjelenést. Kényelmesebb a redőny kezelése, ennek beépítése azonban csak akkor optimális az utcakép szempontjából, ha szerkezete (redőnyszekrény, vezetősín) rejtve marad.

NAPELEMEK, NAPKOLLEKTOROK

A technika fejlődése újabb és újabb kihívások elé állítja az építészet. Ezek közül az egyik legfrissebb a napelemek, napkollektorok elhelyezése. Történeti épület esetében gyakorlatilag kizárható, hogy a berendezések javítsák azok utcaképi megjelenését. A képeken látható megoldások erénye, hogy a készülék hagyja élni a tetőfelületet. Legszerencsésebb, ha az elemeket egyetlen síkidomná összefogva telepítik.

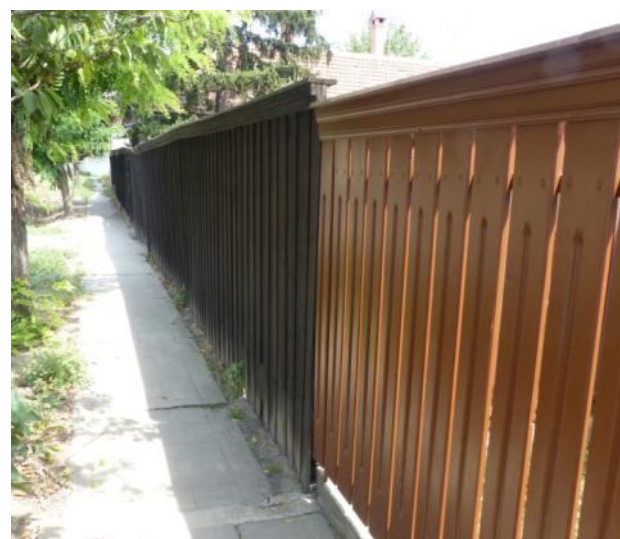
KERÍTÉSEK

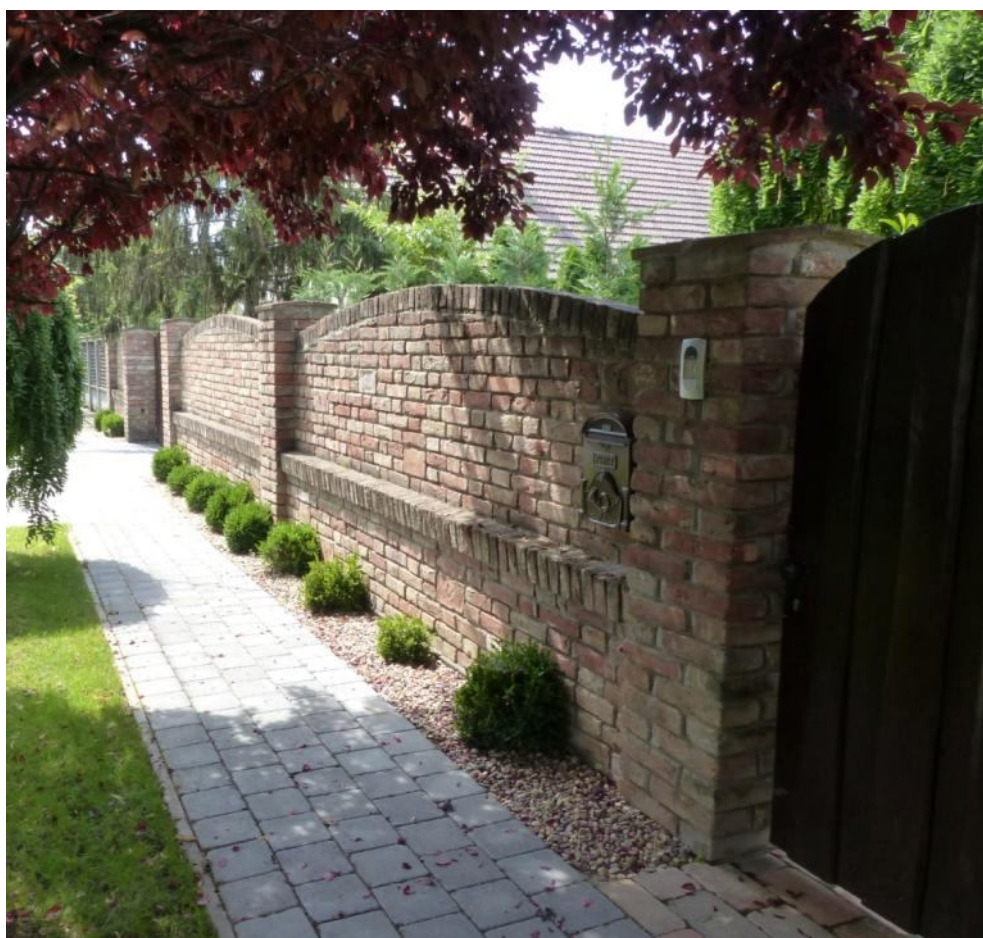

A kerítések az utcaképek legfontosabb épített kiegészítő elemei, amelyek vagyonvédelmi funkcióik mellett fontos térformáló szereppel is bírnak. Igényes építészeti kialakításukkal sokszor az épületekkel egyenrangúvá válhatnak.

Általánosságban elmondható, hogy előkert nélküli, utcafrontos beépítésnél tömör kerítést alkalmaztak, ennek anyaga lehet deszkapalánk, de épített szerkezet is. A nyerstégla homlokzatú kerítéseken az épületeken alkalmazott jellegzetes tagozati megoldások egyszerűbb variánsai tűnnek fel.

A lazább, oldottabb utcaképet alkotó előkertes területeken az áttört kerítés dívik, mely falazott pillérek közötti betételemekből áll. A betétek lehetnek hézagos lécburkolatból, de igényesebb, tartósabb megoldásként kovácsoltvasból, vagy merev, ún. heidecker-hálóból is. Az utcakép szempontjából semleges, nem zavaró az egyszerű drótháló alkalmazása.

TÉGLABURKOLAT

A Dél-alföldi mezővárosok, így Békés építészetének alapvető „brand”-je a téglá, a fagyálló préstégla, amelyet a régiek egyszerűen csak „kőnek” neveztek jó alföldi szokás szerint. Textúrájának időtlen szépsége, melegsége miatt nemcsak a történeti korokban, hanem napjainkban is kedvelt burkolóanyag. A legegyszerűbb formanyelvű épületet is „feldobja” és a legharsányabbat is segíti a környezetbe illeszkedni, „viselkedni”.

Az egyszerű építetők, pallérok, neves építésszek egyaránt hihetetlen fantáziával használták fel a különféle téglafajtákat. Természetesen ezt azért tehették, mert a korabeli téglagyárak mind formában mind színárnyalatban többféle téglát gyártottak és egyedi igényeknek is eleget tettek. A fagyálló téglá népszerűségét a széles rétegek számára elérhető árának, tartósságának és esztétikusságának köszönhette. Gyakorlatilag évtizedekig semmiféle karbantartást nem igényel és a legegyszerűbb homlokzat is látványos a kellemes textúrájának köszönhetően.

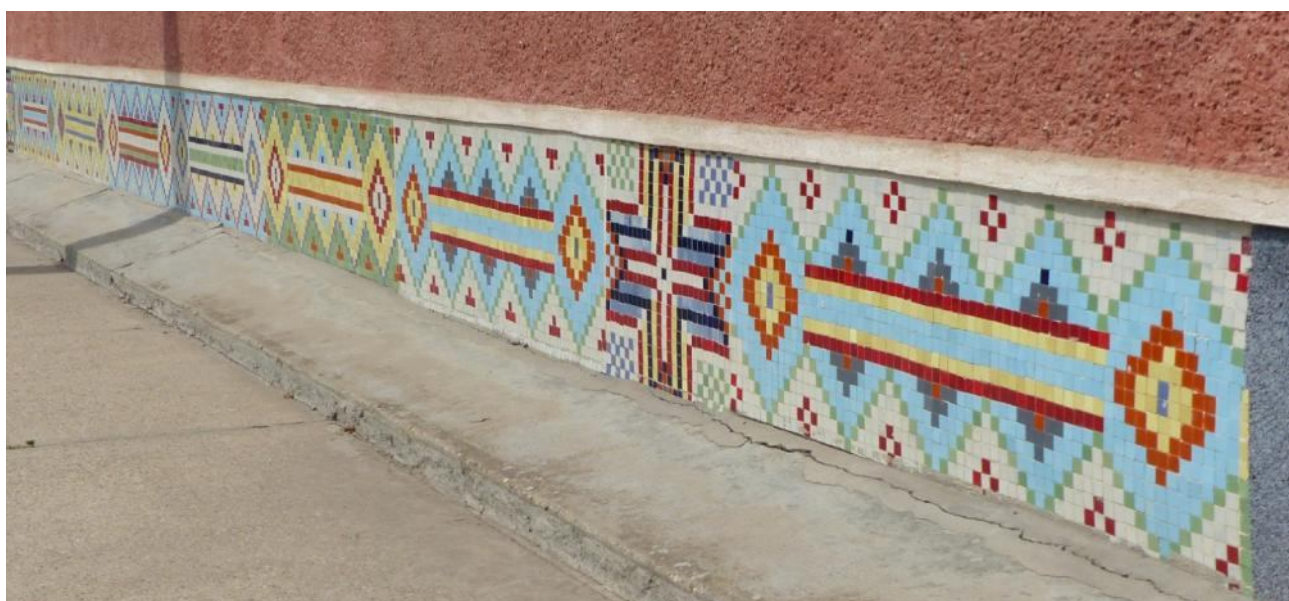

LÁBAZATOK

Az épületek lábazata úgy esztétikai, mint műszaki szempontból kiemelt jelentőségű. A lábazati zóna a ház talapzata, erőt kell sugározzon, így a történeti építészetben szinte kizárólagos a pozitív, falsíkból kiugró lábazat. A szerkezetet mindig igyekeztek tartós anyagból építeni, a csapóeső, a fagyok és egyéb meteorológiai hatások miatt. Legegyszerűbb kialakítású a festett vakolt lábazat, gyakori a fagyálló téglák alkalmazása, a XIX. század végétől terjedt el a műkő, de különös módon nem ritkák a természetes burkolatok sem.

JÓ PÉLDÁK

A hagyományokhoz való korszerű viszony nem csak a megőrzést, hanem az organikus fejlődést is magában hordozza. A település nem válhat múzeummá, skanzené, az élő város sajátossága a folyamatos megújulás, ahogy az élet alapfeltétele is a sejtek állandó cserélődése miközben a szervezet önazonos marad. Felelősség, ugyanakkor nagy megtiszteltetés is folytatni, részesévé válni a hagyománynak, kapcsolódni a kulturális folyamatosságba, egy újabb - és nem a leggyengébb - láncszemét létrehozva a helyi tradícióknak. Rendkívüli jelentőségű ebből a szempontból, ha a Város igyekszik a legjobb erőket felvonultatni ikonikus középületei megformálásához, ezzel példát mutatva lakosai számára a magánérs építkezésekhez. Mindez garancia lehet arra, hogy századok múltán korunk városa is érdemel majd egy fejezetet a készülő építészeti munkákban.

Az uszoda igényesen megformált kortárs épületén a téglaburkolat alkalmazásával utaltak a helyi hagyományokra, miközben a tömeg és a részletek alakításakor a XXI. század jellegzetes megoldásait alkalmazták.

Szintén az alföldi táj hagyományos építőanyagát, a téglát használták az épület homlokzatának burkolására. Textúrájának időtlen szépsége, melegsége miatt a tégl nemcsak a történeti korokban, hanem napjainkban is kedvelt burkolóanyag. Az igazi téglaburkolat - szemben az elterjedt, téglát imitáló lapburkolatokkal - rendelkezik az anyagszerűség építészetben kiemelkedő jelentőségű jó tulajdonságával.

A képen látható posztmodern hatású épületen több történeti stíluskorszak építészeti motívumai is megelevenednek, a ház mégsem tagadja meg korát, nem archaizál.

Absztarkt, aszimmetrikus formavilág, additív tömegalakítás és jellegzetesen mai, a modern építészet világában gyökerező homlokzatképzés jellemző a Gyógyfürdő épületére.

Az Ó-Körös gyaloghídja a szerkezetiséget hangsúlyozó igényes mérnöki létesítmény, méltó a „Hidak városa” büszke címet viselő Békéshez, annak történeti átkelőhely szerepéhez. Az acél-fa szerkezet esztétikai hatásának lényege a természeti környezettel való erőteljes kontraszt.

Bázikus egyszerűségű színes tömegekből épül fel az óvoda derűt sugárzó épületegyüttese.

A magyar „vidék” építészetének megszokott elemei jelennek meg a képekenn látható lakóházakon. Fehér falak, piros cseréptető, egyszerű tömeg. „Ház formájú ház.” A jól ismert megoldások alkalmazása mellett is egyértelmű az építés kora, nincs régieskedő cizellálás, múltidéző nosztalgia, az összkép mégis derűs, harmonikus.

A környezetet tiszteletben tartó, egyszerű tömegformálású, sallangmentes kortárs épület, minimális utalással a történeti építészet formakincsére.

Egymásba kapaszkodó világos és sötétebb (téglaburkolatú) tömegek kontraszthatásán alapuló építészeti megoldás.

Egy olyan „alárendelt”, a szükséges „rossznak” tekinthető épülettípus, mint a lakótelepi garázssor is nemesedhet építészeti tétté, ha megvan a kellő igényesség az építtetőkből. A környezeti minőség nem feltétlenül anyagi kérdés.

A már meglévő értékek átalakításával is létre hozhatók korszerű, mai építészeti megoldásokkal bíró intézmények, lakóházak. A régebbi korok jelenléte többlettartalmat ad.

UTCÁK, TEREK

A közterületek komfortja és esztétikája szempontjából meghatározó a burkolatok minősége, ahogy igaz ez a telken belüli burkolt felületekre, vagy az egyes porták megközelítésére is. A történelmi korokban a város utcáin általános volt a kiselemes burkolat, még ma is elő-előjönnek kiváló minőségű felületek az utólagos aszfaltozások alól. Később terjedt el a szinte elpusztíthatatlan, viszont csapadékos időben igen síkos keramit. Az útfelületeket gránit és bazalt kockakővel burkolták, ezekből mára alig maradt.

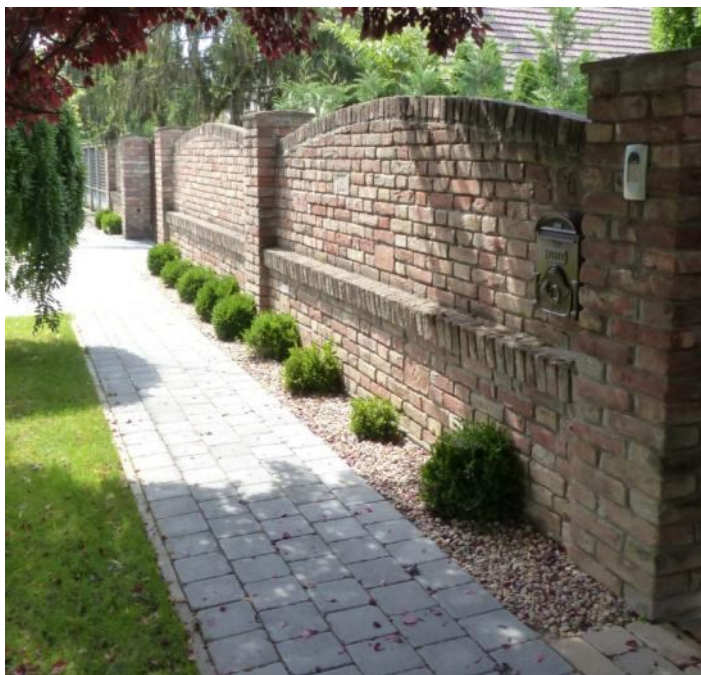
A kiselemes burkolatok nagy előnye műszaki szempontból, hogy viszonylag könnyen javíthatók, elemei bármikor visszahelyezhetők, újrapozícionálhatók. Településépítészeti szempontból a lehetőségek szinte korlátlan tárháza áll rendelkezésre a különféle burkolati minták, rakási módok (hálós, halszállka, kötésben lévő, stb.) alkalmazásával. Általánosságban elmondható, hogy igényes burkolatok természetes anyagú, saját textúrájú, nem színezett elemekből képezhetők, de esztétikus lehet a szépen kivitelezett öntött (pl. aszfalt) felület is.

A közterületek esztétikáját alapvetően befolyásolják az utcákon elhelyezett kiegészítő elemek, legyen az művészeti alkotás, vagy közmű jellegű létesítmény, de különösen az utcabútorok.

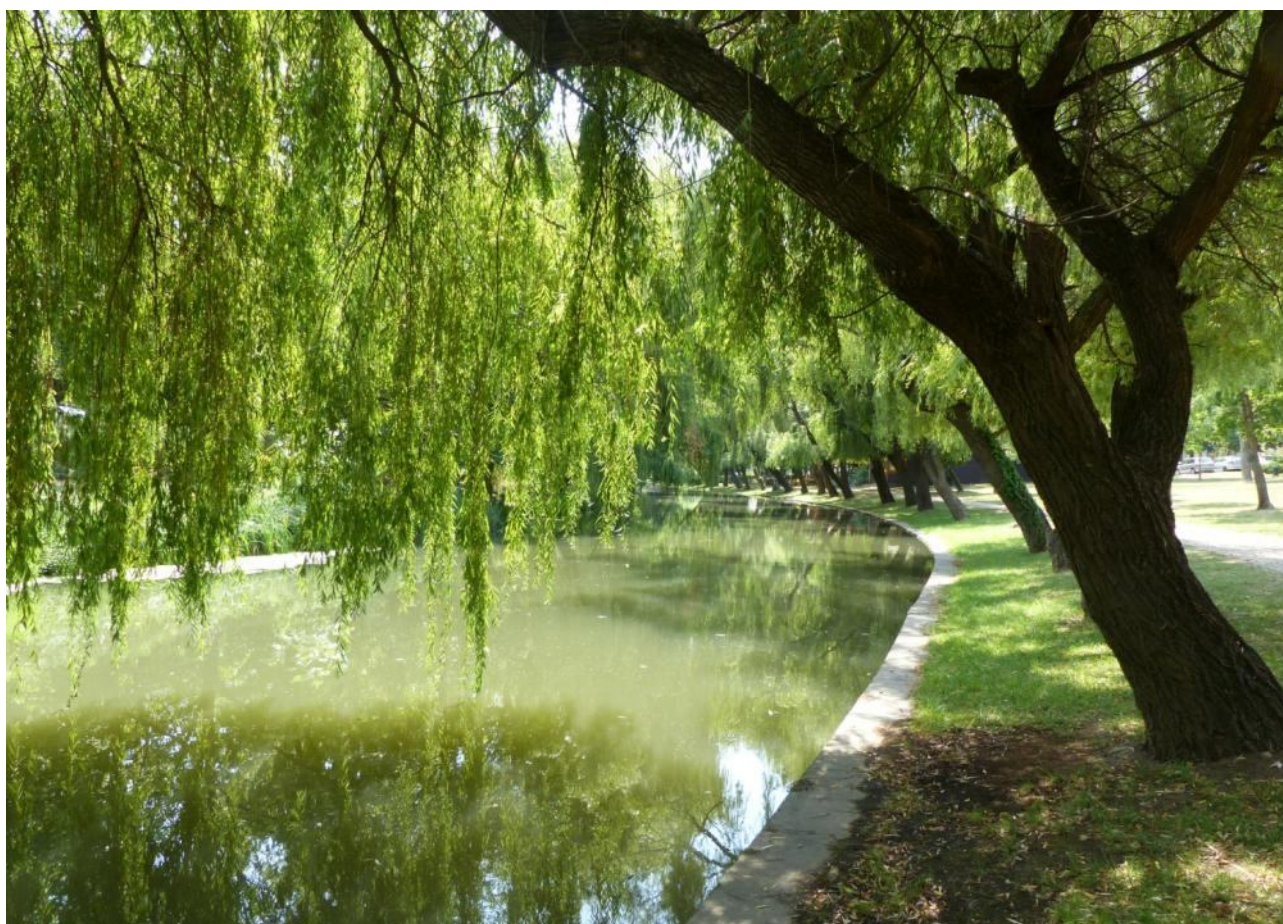
Az utcabútorok közül a kortárs dizájn törekvéseit tükröző változatok alkalmazása célszerű, mert ezek – kontrasztot képezve – történeti és újabb beépítésű környezetbe is jól illeszkednek.

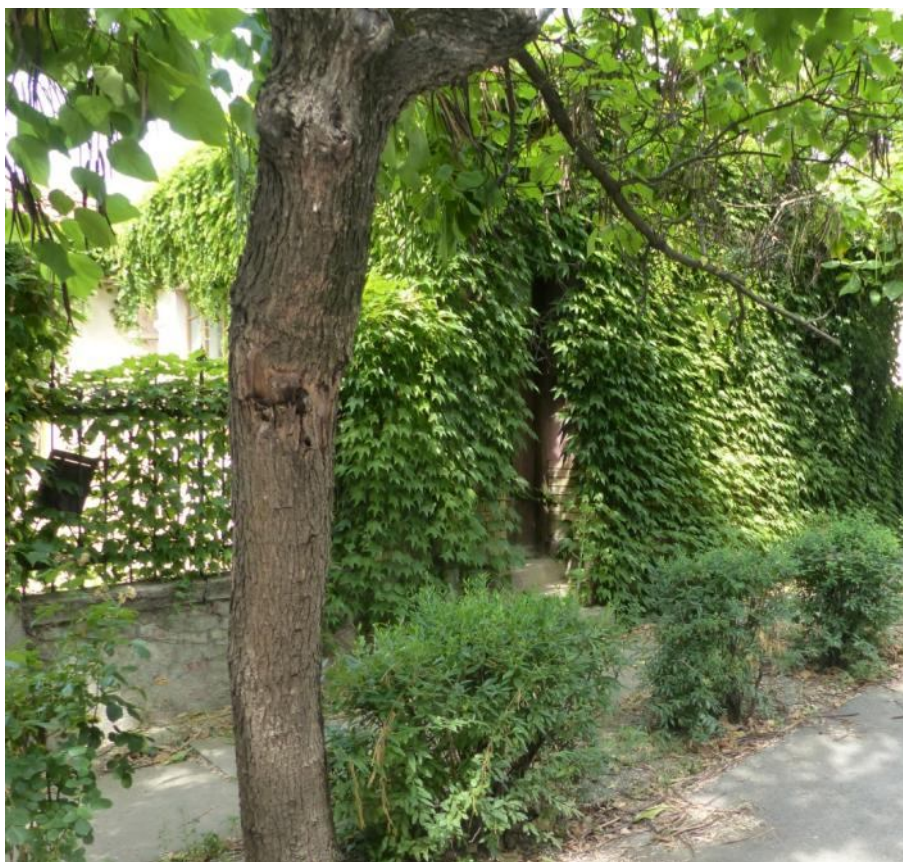

NÖVÉNYZET

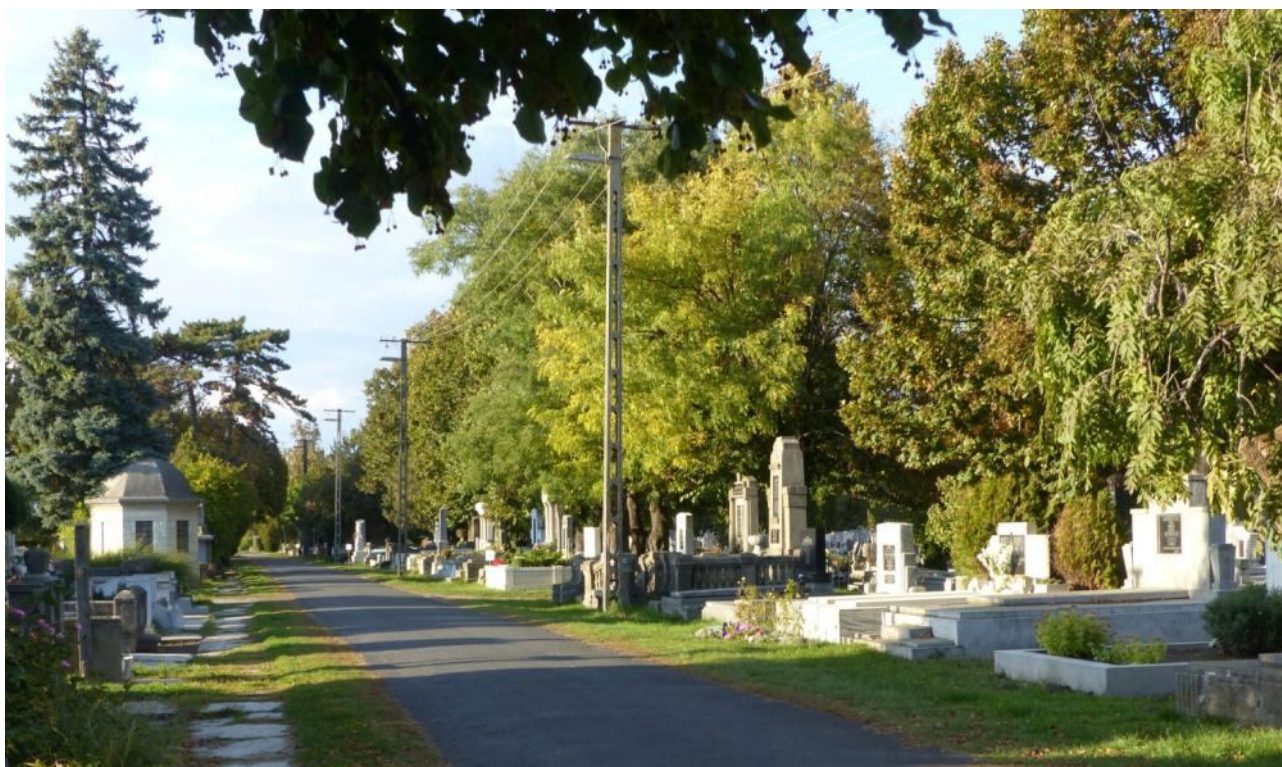
Az épített elemek mellett a települések arculatának fontos meghatározója a növényzet, illetve önmagában az a tény, hogy a „zöld” milyen mértékben van jelen a településen. A zöldfelületi rendszer éppúgy része a város infrastruktúrájának, mint a természeti környezetnek, hiszen alapvetően mesterségesen létrehozott, a településszerkezetbe integrálódó struktúra. Békés központjában és az üdülőterületen jelentősebb zöldfelületek találhatók, a város legfontosabb szerkezeti tengelye az Ó-Köröst kísérő zöld szalag.

A városi „zöld” szerepe rendkívül sokoldalú, betölt úgy településsztétikai, műszaki, mint közérzetjavító feladatokat. A települési arculat formálásában egyként részt vesznek a közterületek, közparkok, közkertek fasorai, fásított területei és az intézményi- és magánterületek kertjei, ezek gondozottsága, vagy elhanyagoltsága, léte, vagy nemléte (leburkoltsága) befolyásolja a településképi arculatot is.

A „zöld” az épített elemek megjelenésére szintén kihatással van: egységesíti az utcaképeket, jótékonyan kitakar, váratlan feltárulásokat, „képkivágásokat” eredményez. Még a településképbe durván belehasító sebhelyek „kellősítése” is lehetséges a növényzettel.

Természetesen a növényzet telepítésekor tekintettel kell lenni az építészeti környezetre, az épületek méretére, jellegére, hogy azok benapozását, feltárulását kedvezőtlenül ne befolyásolja a vegetáció. Fontos szempont, hogy a látványos műemlékek, idegenforgalmi értékek „fotózhatósága” ne lehetetlenüljön el a fák takarása miatt.

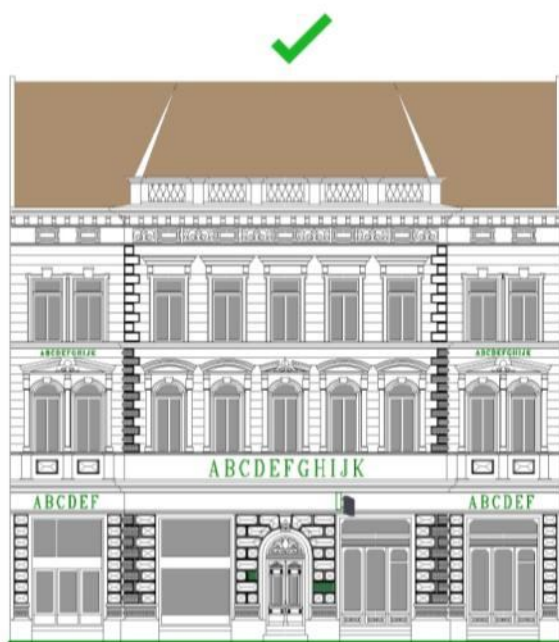
HIRDETÉSEK, REKLÁM-TÁBLÁK

A közterületre kirakott hirdető táblák, cégérek, reklámfelületek nagyban befolyásolják az utcaképet, ezért oda kell figyelni arra, hogyan hirdetjük szolgáltatásainkat. Az igényes, nem túl feltűnő, de jól észrevehető feliratok is elérhetik figyelemfelkeltő céljukat. A hirdetés lényege a tájékoztatás, ezt tehetjük utcaképbe illően is.

Különösen fontos megtalálni a kényes egyensúlyt a történeti épületek esetében, hogy azok építészeti értékei ne sérüljenek.

A visszafogott, lényegre törő hirdetések szerencsések, amelyek hagyják élni az épületek tagozatait, építészeti formáit, ezért az ún. tömbbetűkből álló feliratok tudnak a legjobban illeszkedni az épületekhez.

Természetesen nagyon fontos, hogy a hirdetés megtervezésekor figyelembe vegyék a homlokzat osztásrendjét, arányait, mert az építészeti tagozatok, részletek, netán nyílászárók kitakarása általában nem szerencsés megoldást ad.

IMPRESSZUM

BÉKÉS VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

www.bekesvaros.hu

varoshaza@bekesvaros.hu

5630 Békés Petőfi Sándor utca 2.

Telefon: 66/411-011

Polgármester: Izsó Gábor

Főpítész: Pap Ádám

papadam.71@gmail.com

SZERKESZTETTE: Pap Ádám

SZÖVEG: Pap Ádám

FOTÓ: Pap Ádám

GRAFIKAI TERVEZÉS: Lechner Tudásközpont Nonprofit Kft., Pap Ádám

Békés, 2017. október